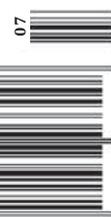
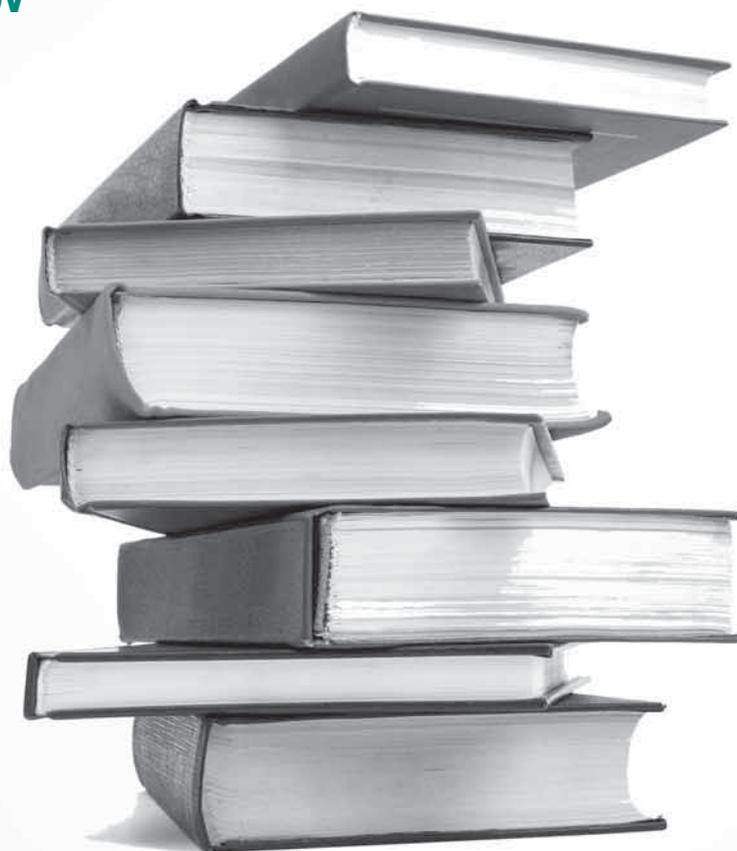

DOBRÁŠKOLA

ČASOPIS O VZDELÁVANÍ V 21. STOROČÍ

- › Najdôležitejšie je poznať vlastný národ (rozhovor s K. a B. Thurlow)
- › Láska si nevyberá (skutočný príbeh učiteľa a žiačky)
- › Boli sme na konferencii o Hejného metóde
- › Mali by sme uvoľniť trh s učebnicami?
- › LEAF Academy očami jej žiakov
- › Škola v boji proti extrémizmu

9 771338 033008

www.casopisdobraskola.sk

Cena 1,50 €

*Skúsenosť je niekedy úžasná učiteľka.
A pekná učiteľka je niekedy úžasná skúsenosť.*

Evan Esar

03 Editoriál

Vladimír BURJAN
Korupcia? Pridajme hodinu čestnosti

03 Anketa

Ktoré mesiace sú pre učiteľov najnáročnejšie?

04

Erich MISTRÍK
Naše školstvo prehráva zápas s extrémizmom

05 Zo života redakcie

Postrehy zo zákulisia DOBREJ ŠKOLY

06 Stĺpček pre hostá

Matej TÓTH
Pohyb je základ

06

Marián KIČINKO
Komu zoberieme hodinu

07 O čom sa hovorí

Krátke správy z rezortu školstva

08 Rozhovor s K. a B. Thurlow

Zuzana LABAŠOVÁ
Najdôležitejšie je poznať vlastný národ

11 Za a proti

Vladimír BURJAN
Mali by sme uvoľniť trh s učebnicami?

12

Martina SONDEJ HOŠTOVECKÁ
Stretnutie s matematikou, ktorej sa žiaci neboja

13 Úvaha po zvonení

Vladimír BURJAN
Čo môže robiť žiak, nemá robiť učiteľ

14 Skutočný príbeh

Láska si nevyberá

16 Predstavujeme „iné“ školy

Jakub ŠÁMAL, Ema RAJČANOVÁ
Slovenská boarding school

19 Dobré tipy

Ľubica MERVOVÁ
Čo sa na pohovore nepýtať

20 Riadené aktívne učenie

Zuzana a Peter BERO
Učiteľ dáva dobré otázky

20

Rebecca MURRAY
Prečo som sa stala učiteľkou?

22 Škola vo filme

Marián KIČINKO
Tí učitelia sú čoraz slabší

23 Otázky pre špekulantov

Vladimír BURJAN
Zaujímavé otázky pre hlbavých žiakov

24 Inšpirácia od učiteľov

Miroslav DEGLOVIČ
Tajomný vesmír

25 Inšpirácia od učiteľov

Magdaléna LACKOVÁ
Malí drotári na hrade

26 Angličtina In English

Autumn SIEGEL
Hallway Games

27 Príbehy 20. storočia

Vladimír KADLEC
Gottwaldovo telo chceli udržať chemickými injekciami

28

Viera LUTHEROVÁ
Školy rozhradených rodičov

30 Pohľady do škôl

Vladimír BURJAN
Krátke zamyslenia nad fotografiami slovenských a zahraničných škôl

32 Surfujte s nami

Peter FARÁRIK
O prírode aj v prírode

33 Nenechajte si ujsť

Pozvánky na zaujímavé podujatia

34 Na ceste

Barbora BABICOVÁ
Mesto hľadajúce svoju identitu

35 Zápisky sklerotického učiteľa

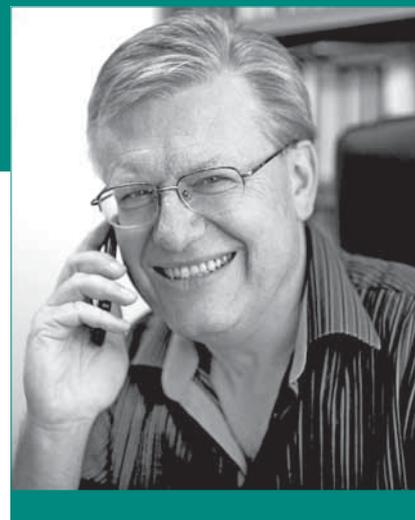
Marián KIČINKO
Kto dnes bude odpovedať

36 Vieme o všetkom

Správy o zaujímavých akciách pre školy, učiteľov a žiakov

38 Odpovede pre špekulantov

Vladimír BURJAN
Odpovede na otázky zo strany 23

Korupcia? Pridajme hodinu čestnosti

V apríli 2016 som tu uvažoval o tom, do akej miery môže za prekvapujúce výsledky volieb nedobry stav nášho školstva. Po celom roku sa táto téma v miernej obmene stala opäť aktuálnou. Bezprostredným podnetom bolo rozhodnutie ministerstva školstva pridať hodinu dejepisu vo vyšších ročníkoch ZŠ, a to s odôvodnením, že ide o opatrenie proti narastajúcemu extrémizmu v spoločnosti. Posun je len v tom, že ak bola pred rokom škola vnímaná ako spoluvinník istých nežiaducich spoločenských javov, dnes v nej chceme vidieť možný liek proti nim.

V tomto čísle nájdete dva výborné texty venované extrémizmu a pridanej hodine dejepisu. K múdrym slovám profesora Mistríka a Mariána Kičinka netreba veľa dodávať, preto iba stručne: rovnako ako oni považujem pridať hodinu dejepisu za formálny a neúčinný krok. Dejepis mám veľmi rád a vôbec mi neprekáča, že mu bude v škole venovaných viac hodín. Prekáža mi, že to navrhla predmetová komisia pre dejepis, pretože tá sa má vyjadrovať k učivu predmetu, nie k jeho hodinovej

dotácii. Prekáža mi motivácia tohto rozhodnutia – údajný boj proti nárastu extrémizmu. A prekáža mi, že sa od tej hodiny očakáva spoločenská zmena, ktorú nemôže priniesť. Celá vec má však aj hlbší podtext. Prezrádza čosi o tom, ako sa pozerať na školu, na jej zmysel a na jej schopnosť ovplyvňovať spoločnosť. Ak si odmyslíme ľudí, ktorí o týchto veciach nikdy hlbšie neuvažovali, tých niekoľko zvyšných možno rozdeliť na dve skupiny – pesimistov a optimistov. Pesimisti tvrdia, že škola je principiálne odsúdená byť iba zrkadlom spoločnosti so všetkými jej chybami a nedostatkami. Nedokáže sa ich zbaviť, kým sa ich nezabaví samotná spoločnosť. Podľa pesimistov nemôže existovať školstvo bez korupcie, ak je za bránami školy korupcia bežná. Nemôže fungovať škola založená na úcte k autoritám, ak v spoločnosti nik autority neuznáva. A nájdú sa aj pesimistickejší pesimisti, ktorí dokonca tvrdia, že škola skoro vždy zaostáva za spoločnosťou, pretože je konzervatívna a neflexibilná. Neodráža teda chyby a nedokonalosti dnešnej spoločnosti, ale tej včerajšej.

Našťastie je tu aj pár pedagogických optimistov, ktorí naopak veria v očistnú a obrodnú silu školy a výchovy. Práve vo vzdelávaní vidia mocný (ak nie jediný) spôsob, ako spoločnosť pozdvihnúť, prevychovať, zbaviť neuduhov. Dnešná spoločnosť ničí životné prostredie, ale keď zavedieme do škôl environmentálnu výchovu, terajší žiaci sa v dospelosti budú k prírode správať inak. Dnešná spoločnosť je čoraz viac násilnícka a extrémistická, ale keď posilíme v školách dejepis, etickú výchovu a ďalšie predmety či témy, terajší žiaci sa v dospelosti budú k ostatným ľuďom správať inak.

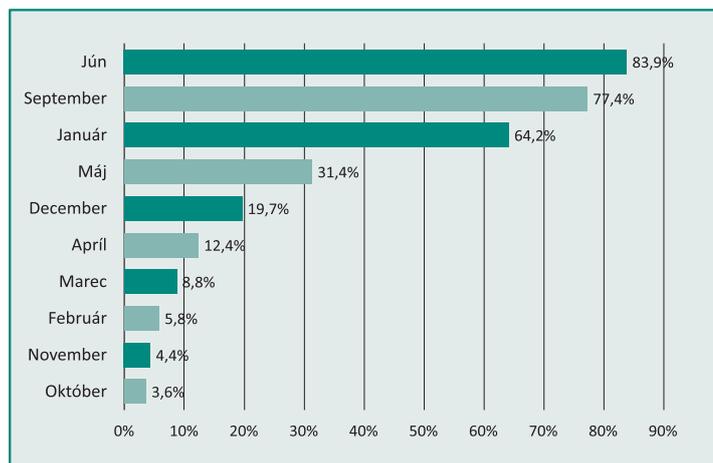
A ako ste na tom vy? Ste vo vzťahu k obrodnej sile školy pesimisti alebo optimisti? ■

V. Burjan

► Vladimír BURJAN

Ktoré mesiace sú pre učiteľov najnáročnejšie?

ANKETA

V našej prvej ankete nového formátu sme sa učiteľov na Facebooku opýtali: **Ktoré mesiace počas školského roka sú pre vás ako učiteľa najnáročnejšie? (Môžete ich vybrať aj niekoľko.)**

Do ankety sa zapojilo 147 učiteľov. Štyria z nich vybrali všetkých desať mesiacov, tí nie sú v grafe zahrnutí. Hoci zrejme mnohí učitelia považujú celý školský rok za náročný, väčšina nemala problém vybrať niekoľko najťažších mesiacov. Ako je vidieť, „vyhral“ jún, kedy sa zrejme kombinuje množstvo povinností v škole s celkovou vyčerpanosťou učiteľov. Na 2. mieste skončil september (začiatok šk. roka) a na treťom január, v ktorom sa odohráva polročná klasifikácia. Nepreťažených učiteľov treba v školách hľadať v októbri a v novembri. ■

Naše školstvo prehráva zápas s extrémizmom

Len správne riešenia dostanú narastajúci extrémizmus na lopatky

► Erich MISTRÍK, Pedagogická fakulta UK, Bratislava

► Tak pôjde viac detí na výlet do Osvienčimu, minister dáva peniaze! Odpadne vyučovanie, deti sa zabavia na výlete, urobia si selfie pred hrbou topánok. Pochopia, načo tam boli?

Pre bežného školáka nie je zaujímavý výklad o histórii, ktorá je vzdialená asi dvesto svetelných rokov. Oveľa dôležitejší je ten výlet – cestovanie bez rodičov, večerná zábava na izbe, schovávanie cigariet a fľašiek pred učiteľmi, prvé ľúbostné dotyky... Vidieť Osvienčim možno predsa len bude silný zážitok. Ako však tým deťom vysvetliť, že videli len malú časť všeobecného vraždenia, že

oveľa viac Židov, Bielorusov, Ukrajincov a iných zahynulo inde a inak? Pochopia, že Hitler a Stalin boli len dve rôzne podoby rovnakého režimu? Pochopia, že sa to všetko začínalo nevinnými hlúpymi poznámkami na druhých ľudí? Pochopia, čo je to rétorika nenávisti?

Návštevu Osvienčimu fetišizujeme

Naše školstvo nevyhrá súboj s extrémistickými názormi jednorazovými akciami. Ak si to niekto myslí, vychádza z veľmi zlej diagnózy našej spoločnosti. Na Slovensku sme sa zlakli

extrémizmu až vtedy, keď nabral fašistické odtiene. Ale on tu bol oveľa skôr. Extrémizmus nie je totožný s nacizmom a jeho dôsledkom nie je len holokaust. Nacistický (alebo fašistický) extrémizmus je len vrcholom ľadovca.

Extrémizmus a neznašanlivosť je príklon k dogmatizmu akéhokoľvek druhu, bezmyšlienkovité nasledovanie vodcu, snaha zapojiť sa do „svojho“ davu. A hlavne, definitívne, rýchlo a jednoducho riešiť problémy. Extrémizmus môže byť aj náboženský – len môj boh je ten pravý, preto ho musia vyznávať aj druhí. Môže byť politický – kto nesúhlasí s mojou predstavou o spoločnosti, je mojim nepriateľom. Extrémizmus je aj etický – kto nenasleduje moje morálne normy, je amorálny. Môže byť aj policajný – problémy sa neriešia prevenciou, ale sa trestajú násilím. A môže to byť aj obyčajný extrémizmus v diskusii – nechcem ľudí presvedčiť, ale vyhrať nad nimi. Tento problém nevyriešime návšte-

vou Osvienčimu. Ani zvyšovaním počtu vyučovacích hodín – na Slovensku sa totiž niekto rozhodol zvýšiť počet hodín dejepisu na základných školách. Bez koncepcie, bez riadneho premýšľania, bez diskusie. Tie hodiny treba niečím naplniť. Tak vstanú bojovníci za dejiny kresťanstva – treba ich prebrať podrobnejšie, veď sme kresťanská Európa, bojovníci za národné obrodenie – treba 19. storočie prebrať podrobnejšie, veď sme Slovenská republika, vstanú bojovníci proti islamu – treba prebrať detaily vojen s Osmanskou ríšou. Určite sa nájde mnoho ďalších, absolútne nevyhnutých a dôležitých tém, o ktorých sa žiaci majú učiť. Určite sa najviac rozšíri výučba o nacizme.

Žiaci sa budú učiť stále viac, ale menej tomu všetkému rozumieť – a škola bude stále menej formovať ich názory či postoje.

Ak pôjdeme takto ďalej, zápas s extrémizmom sme prehrali už dnes. Ten, kto schválil výlety do Osvienčimu a jednu hodinu dejepisu navyše, netuší nič o tom, ako si človek osvojuje názory a postoje. Netuší, že nové a nové témy vo vyučovaní našich žiakov nezmenia.

Potreba riešiť reálne problémy

Na stretnutie s extrémnymi názorami pripraví žiakov úplne iná náplň a úplne iný spôsob vyučovania. Nepravia ich žiadne preberané témy v dejepise alebo v občianskej náuke. Pripraví ich na to problémy, ktoré budú na hodinách riešiť.

V dejepise nestačí, ak sa žiak dozvie, že Hitler so Stalinom rozpúťali svetovú vojnu. To sa dá ľahko naučiť a rýchlo zabudnúť.

O totalitných režimoch oveľa viac pochopí, ak bude riešiť reálny problém: *Predstavte si, že váš veľmi dobrý kamarát od zajtra nesmie chodiť do kina ani do McDonaldu, že sa musí z pekného bytu presťahovať do rozpadajúceho sa domu na okraji mesta, odkiaľ nesmie odísť a jeho rodičov niekam odviezli. Ako by ste mu mohli pomôcť? Mohli sme tomu predísť? Kedy a ako?*

Žiada si to radikálnu premenu a nie pridanie hodiny sem či tam.

V občianskej výchove nestačí, ak žiak vie „prezentovať pozitívne tradície svojho regiónu“, ako sa uvádza v Štátnom vzdelávacom programe. To sa tiež dá ľahko naučiť, no popritom si môže žiak myslieť, že tie tradície sú hlúpe alebo tie najlepšie na svete.

O svojej obci oveľa viac pochopí, ak bude riešiť reálny problém: *Predstavte si, že do našej obce sa prisťahuje turecká rodina a dve deti prídu do našej triedy. Aké problémy v obci vzniknú, kto ich môže riešiť, ako môžete a chcete alebo nechcete prispieť vy a prečo?*

Lenže takýto prístup si žiada spoluprácu učiteľov z rôznych predmetov, ich samostatnosť a tvorivosť. Ale naši učitelia sú desaťročia pripravova-

ní na výučbu podľa štátom určených požiadaviek, aj to len pre jeden – dva izolované predmety.

Takýto prístup si žiada aj premeniť školskú hodinu z vyučovania tém na riešenie problémov. Ale naši učitelia sú pripravovaní na preberanie tém na vyučovaní, nie na to, aby žiakov učili riešiť problémy.

Takýto prístup si žiada vyškrtat' množstvo tém z každého predmetu. Ale my do nich desaťročia vnášame nové a ďalšie témy.

Takýto prístup si žiada riadnu metodickú podporu učiteľov. Žiada si aj radikálnu premenu – predĺženie a prehĺbenie pedagogickej praxe študentov učiteľských fakúlt, teda aj zmenu študijných programov a zmenu spôsobov akreditácie vysokých škôl.

Radikálne znamená skutočne radikálne. A nie pridanie hodiny sem či hodiny tam. Ani nie zaplatenie výletu.

Lenže na to asi u nás nikto nemá odvalu. Nikto – ani celé vlády, ani ministri školstva, ani úradníci, ani školská inšpekcia, ani vysoké školy, ani riaditelia škôl, ani učitelia. Okrem jednotlivcov. A tak je to už 27 rokov. Obávam sa, že bez radikálnej premeny aspoň jedného článku z tohto všetkého sa opäť nič nepohne a budeme sa prekvapene pozerat', ako sa nám tu ten príklon k extrémistickým, teda jednoduchým riešeniam medzi mládežou rozmáha. ■

Text bol pôvodne uverejnený na blogu denníka SME.

ZO ŽIVOTA REDAKCIE

V predchádzajúcom čísle bol ako autor jednej z fotografií uvedený istý LOREM IPSUM. Ak ste sa čudovali, čo je to za meno, čudovali ste sa správne. Tie slová používajú grafici vo význame „sem treba doplniť správny text.“ No a občas to zabudnú urobiť. ● Maťa s Bašou – dve slovenčínarky – sa zúčastnili na konferencii o vyučovaní matematiky Hejného metódou a boli nadšené. Viac na str. 12. ● Mali sme

v redakcii veľkú diskusiu o tom, ako by sme mohli DOBRÚ ŠKOLU oživiť a spestriť. Baša si to vzala k srdcu a hneď na druhý deň prišla do práce s tetovaním. ● Tým však zmeny nekončia, naopak, iba začínajú! Už v tomto čísle nájdete inovovanú podobu ankety a celkom novú Vladovu rubriku o tom, ako vyzerajú priestory škôl u nás a v zahraničí (str. 30 – 31). ■

Pohyb je základ

► Za posledné obdobie som bol hosťom na mnohých besedách v rôznych školách, mám školo-povinné deti, manželku učiteľku – elementaristku, takže sa o dianie v našom vzdelávacom systéme aktívne zaujímam. Najbližšia mi je oblasť telesnej výchovy a zdravého pohybu detí na školách. Počas diskusie s učiteľmi, rodičmi, ale aj s úradníkmi na školských úradoch a najvyššími štátnymi predstaviteľmi som sa nestretol s iným názorom ako takým, že šport a pohyb sú neodmysliteľnou súčasťou zdravého vývoja detí. A nielen po fyzickej stránke. Šport má veľmi pozitívny vplyv na rozvoj osobnosti dieťaťa, učí ho kooperovať, byť zodpovedným, cieľavedomým, vytrvalým, učí ho lepšie zvládať stresové situácie. Nehovorím o tom, že v športovom kolektíve dokáže dieťa oveľa lepšie odolávať nástrahám doby i všetkým závislostiam – a to hovorím z vlastnej skúsenosti.

V školskom systéme sa na tieto benefity zabúda a šport, ale aj všeobecne pohyb hrá takmer posledné husle. Pritom hodina telesnej výchovy alebo pohyb v prírode by mali byť denne súčasťou rozvrhu. Uvedomujem si, že je to idealistická myšlienka a pri momentálnom stave infraštruktúry väčšiny škôl priam ne-reálna. Preto je nevyhnutné postupne rekonštruovať telocvične, stavať nové multifunkčné haly, umožniť deťom športovať na kvalitných a bezpečných ihriskách. Vidím, že deti športovať chcú a aj rodičia si začínajú uvedomovať potrebu športovania svojich ratolestí. A keďže zmeniť osnovy a vybudovať telocvične je beh na dlhé trate, rozhodol som sa spolu s mojím realizačným tímom umožniť deťom kvalitne športovať. Preto zakladáme *Športovú akadémiu Mateja Tótha*, kde chceme deťom všetky spomínané benefity ponúknuť na najvyššej možnej úrovni. ■

► Matej TÓTH
slovenský reprezentant v chôdzi

► Predmetová komisia pre dejepis navrhla zvýšenie dotácie hodín dejepisu na základných školách. Minister navýšenie podporil a označil ho za súčasť boja s extrémizmom. Čo by nastalo, ak by sa poponáhľala iná predmetová komisia a rozhodla sa do boja pustiť tiež? Neľutujú v tejto chvíli učitelia občianskej náuky, že neboli dostatočne rýchli? Ak sa najbližšie voľby nevydaria podľa našich predstáv, prihodíme dejepisu ešte jednu hodinu? Ešte jednu symbolickú aktivitu by sme mohli očakávať, k mechanicky dopisovanej hodine do plánov o protidrogovej výchove, výchove k rodičovstvu, k finančnej gramotnosti prihodíme hodinu boja proti extrémizmu a situácia bude vyriešená. Problémom je formálnosť riešenia. Slovenské školstvo ním naznačuje svoju ťažkopádnosť a zaujímavé bude sledovať, ako bude s extrémizmom bojovať učiteľ za reálnou katedrou. Množstvo učiteľov bude bezradných, nie je to v učebniciach, nedá sa z toho vytvoriť test. Návšteva koncentračného tábora by bola akceptovaná aj žiakmi ako jednodňový výlet a únik zo školy, no čo s tým ďalej? Výsledky parlamentných volieb v Ostrom Grúni naznačujú, že ani sprostredkovaná skúsenosť najbližšieho okolia nezaručí, že si žiaci ako voliči na extrémizmus dajú pozor.

Punčové koláčiky v parlamente

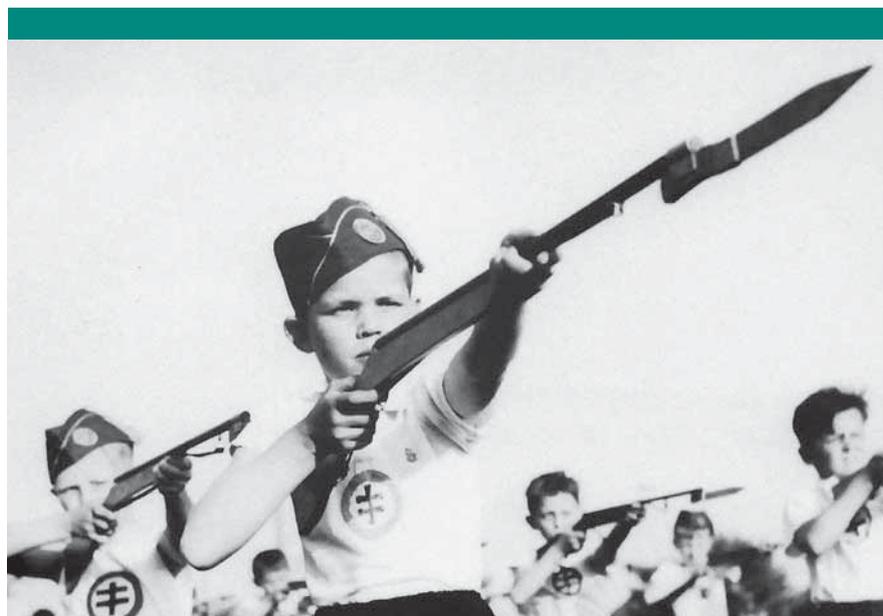
Pri tomto boji sa ukáže, aký kvalitný je učiteľský materiál na jednotlivých

školách. Zlomyselná verejnosť si pripomenie fotky školských výletov v parlamente, na ktorých sa učitelia s úsmevom fotia s predstaviteľmi ĽS Naše Slovensko. Martin Kasarda vo svojom komentári v Sme o učiteľoch sarkasticky hovorí ako o punčových koláčikoch, ktoré sú vo vnútri hnedé. S nastupujúcou generáciou učiteľov to tiež nevyzerá ružovo. Ján Benčík, ocenený *Bielou vranou*, vo svojom blogu zverejnil extrémistické názory budúceho učiteľa a študenta Trnavskej univerzity Jozefa Repku. Samotní učitelia mnohokrát zdieľajú obsah, ktorý extrémizmus a prvky rasizmu obsahuje. Vieme si predstaviť, ako dopadne boj tohto typu učiteľov s extrémizmom. Žiaci si napíšu do zošitov poučku – extrémizmus je zlý. A učiteľ ešte pridá vetu – *no za Slovenského štátu sme sa až tak zle nemali*.

Vojna s informáciami

Rozhodli sme sa meniť svetovázor, a to je veľmi citlivá práca. Vyžaduje si, aby bol učiteľ pre žiaka prirodzenou autoritou.

Najdôležitejšia bude práca s informáciami. Ocitli sme sa v informačnej vojne a slovenské školy s povinne vypnutými mobilmi pôsobia bezbranne. S informáciami sa manipuluje, prispôsobujú sa potrebám tvorcu a naši žiaci zvyknutí na neomylnosť učebníc sú ochotní uveriť aj informácii z *Necyklopedie*. Škola by mala otriast' ich naivnou dôverou v autority. Informácie si potrebuje-

me overovať a všímať si hodnovernosť zdrojov. Neexistujúca agentúra zverejní svoj predvolebný prieskum na platenom mieste. Naším žiakom by mala dvakrát blysnúť kontrolka pochybnosti. Musíme neustále trénovať ich pozornosť. Ako pomôcku pri nekritickom preberaní názorov môžeme použiť aj sami seba. Žiakom pri diktovaní poznámok nadiktujeme aj nezmysel a potom im dajme za úlohu, aby manipuláciu našli. Povinne si musia vytiahnuť mobily a hľadať a overovať. Áno, zlí ľudia s dodávkami a cukríkmi môžu mať rôzne podoby a my by sme žiakov mali na nich pripraviť. Najprv im ich však musíme ukázať. Hoax pôsobí presvedčivo a prívetivo, často prináša také informácie, aké si prajeme. Môžeme skúsiť pracovať opačne – žiaci si budú vytvárať vlastné hoaxy a potom si ich budú navzájom odhaľovať. Ak potom bude ktokoľvek, hoci aj učiteľ, žiakom tvrdiť, že koncentračné tábory neexistovali, mala by im blysnúť varovná kontrolka.

Ako chutí cudzia desiata

Ďalším problémom bude systém práce. Ak sa máme na jednodňovke venovať na základnej škole 29 žiakom, nebudeme mať na jedného žiaka ani dve minúty. Ak takto rotuje dejepisár po celej škole, bude úspechom, ak bude vedieť aspoň mená žiakov. Objavuje sa tu téma, o ktorej sa málo hovorí a tou je efektívnosť. Ako pracovať s časom na hodine, aby som mal priestor na rozhovor so žiakom? Nebola by pri téme extrémizmu lepšia bloková výučba? Neobmedzuje ma tradičná škola? A nebolo by najlepšie, keby predmety začali spolupracovať? Nemôžeme na literatúre pripraviť pôdu čítaním komiksu *Mouse*, kde sú židia zobrazení ako myši, nacisti ako mačky a Poliaci ako svine? Spochybňujeme hlavnú postavu, ktorá prežila koncentračný tábor vďaka sebeckosti a zamyslíme sa nad tým, aký malo zmysel, že prežila. Nastúpiť môže etická výchova a morálka. Sme schopní stať sa sviňami? Často

sa len dívame, ako sa niekomu ubližuje. Existujú jednoduché úlohy, ktorými žiakom ukážeme, ako ľahko sa necháme zmanipulovať väčšinou. Musíme si na to dávať pozor. Film *Vlna* naznačuje, ako krásne zážitkovo by sa dala spracovať téma manipulácie davu a aká horľavá je táto látka. Tak ďaleko by sme si netrúfli zájsť. Čo tak v triede vytvoriť parlament a začať prijímať zákony? Začať drobnými zmenami v škole a potom skúsiť odhlasovať protižidovské zákony. Arizovať desiaty žiakom, ktorých farba vlasov je v najmenšom počte, a potom jednu desiatu pred ich očami zjesť. Túto krivdu si budú pamätať. To sme už možno na občianskej náuke.

Kto je viac ako učiteľ

Na triednickej hodine sa mi osvedčilo tvrdenie, že skutočná sila triedy sa spozná podľa toho, ako chráni toho najslabšieho. Dobrá trieda ho bráni, zlá mu ubližuje.

Čo tak zavesiť v triede portrét Anny Frankovej? Nepovedať nič, počkať si na otázky žiakov a byť v odpovediach veľmi striedmy. A potom môže prísť dejepis a zavrieť prácu všetkých učiteľov a postačí mu na to aj jedna hodina.

Pôsobí to idealisticky. Školský vzdelávací program sa na nás škerí: budeme musieť spolupracovať s kolegami, stratíme kontrolu nad celkom a celé to možno skončí fiaskom. Práca učiteľa by však idealistická, aspoň občas, byť mala. Ani to však nezaručí zmenu, väčšiu silu ako učiteľ má rodič, kamaráti, prostredie. Najväčšiu silu budú mať nepripravené situácie, keď sa ako učiteľia postavíme na stranu slabšieho, prípadne so žiakmi predebatojeme aktuálny problém na úkor preberaného učiva. Za úspech budeme môcť považovať aj to, ak žiak náš názor neprijme a bude používať protiargumenty – začal samostatne kriticky myslieť. ■

► Marián KIČINKO
Súkromná SOŠ DSA, Trebišov

ASISTENTI PRE VŠETKÝCH

Slovenská komora učiteľov vydala stanovisko, v ktorom konštatuje, že vláda vážne ohrozuje napĺňanie práva detí na rovný prístup k vzdelávaniu. Slovenské školy totiž len ojedinele disponujú potrebným odborným personálom na zabezpečenie kvalitného vzdelania pre deti s rôznymi potrebami. Zástupcovia učiteľov upozorňujú, že podporu odborníkov a pedagogických asistentov potrebujú všetky deti, učiteľia i rodičia.

SLOVENSKO NELÁKA VEDCOV

Renáta Králiková a Stanislav Lukáč poukazujú na ďalší mýtus o slovenskom školstve, podľa ktorého máme u nás dost zahraničných vysokoškolákov, učiteľov a vedcov. V rozhovore pre *eduworl.sk* Lukáč pomenúva bariéry, ktorým ľudia zo zahraničia čelia, ak chcú na Slovensku študovať, učiť alebo bádať. Viaceré ťažkosti a nepríjemnosti po návrate na Slovensko v rozhovore pre *Denník N* opísala aj vedkyňa Ľubica Beňušková. V rámci vládneho programu sa k nám v uplynulom roku vrátilo len osem odborníkov.

PREŠIEL JASLIČKOVÝ ZÁKON

K tzv. jaslíčkovému zákonu, ktorý parlament po prelomení veta prezidenta Andreja Kisku schválil, sa v uplynulom týždni vyjadrili jeho kritici. Zakladateľka *Aliancie súkromných jaslí a škôlok* Lucia Gomez v tejto súvislosti pomenovala negatívne dôsledky schválenej novely. Nová úprava neumožní umiestniť deti do jaslí aj v prípadoch, kedy je matka prvý rok živnostníčkou, či v situácii, kedy si zháňa nové zamestnanie. V tézach *Národného programu rozvoja výchovy a vzdelávania* sa pritom píše, že predškolské vzdelávanie má byť garantované pre deti od 3 rokov.

Najdôležitejšie je poznať vlastný národ

Karuna Thurlow je z matkinej strany potomkom viacerých maorských kmeňov a z otcovej strany má britskú krv. Má 36 rokov, je mamou i nevlastnou mamou štyroch detí. V súčasnosti pracuje ako triedna učiteľka na prvom stupni základnej školy. Učí v maorskej škole v Christchurch na Novom Zélande.

Bronwyn Thurlow, matka Karuny, sa angažovala v iniciatíve zameranej na znovuoživenie maorského jazyka. V 70. rokoch sa predpokladalo, že do začiatku nového tisícročia väčšina maorsky hovoriacich obyvateľov národa umrie, no miesto toho, aj vďaka nej, zažíva maorská kultúra renesanciu. S oboma sa rozprávala Zuzana Labašová. Celý rozhovor môžete nájsť v knihe rozhovorov o rozvojovej pomoci s významnými osobnosťami z praxe *Hlasy väčšinového sveta*, ktorú vydala Živica.

► Aké je postavenie maorského obyvateľstva v spoločnosti na Novom Zélande?

Karuna: Také rozmanité ako ľudia, z ktorých spoločnosť pozostáva. Nemôžem hovoriť za celé maorské obyvateľstvo a takisto nemám právo hovoriť za svoj národ. Som presvedčená, že v mojom meste – Christchurch – došlo k posunu vo väčšinovom vnímaní nášho miestneho národa následkom zemetrasenia v roku 2010 a následných ničivých otrasov vo februári 2011. Počas dní, ktoré po zemetrasení nasledovali, boli dvere komunitných domov po celej krajine otvorené pre utečencov. Oblasť vo východnej časti, kde sme žili, bola silno postihnutá zosuvmi pôdy a prerušením dodávky elektriny a vody. Dobrovoľní maorskí strážnici chodili od dverí k dverám a pýtali sa ľudí, či potrebujú jedlo alebo čokoľvek iné. Od tohto momentu nastalo v meste väčšie uvedomenie si a viditeľnosť našich maorských hodnôt a histórie. Má to stále ďaleko od toho, čo by som chcela pre svoje vnúchatá, ale je to oveľa lepšie ako predtým.

Bronwyn: Snahy o zrovnoprávnenie prinášajú svoje ovocie.

► Existuje v spoločnosti proces liečenia krívd z obdobia kolonizácie?

Karuna: Existuje *Waitangi Tribunal*, o ktorého fungovaní veľa neviem. Poskytuje priestor, kde bo-

lest' z minulosti môže byť vyjadrená a vypočutá. Rozhodnutia tohto tribunálu tiež ovplyvňujú tvorbu nových zákonov. Náš národ dojednal dohodu o území v roku 1998 a teraz, takmer 20 rokov neskôr, sa náš kmeň stal významnou ekonomickou silou. Vznikli iniciatívy, ako napríklad *šetriaci program*. Ten sa vzťahuje na deti do 16 rokov. Ak na ich účet v priebehu 12 mesiacov vloží 50 dolárov, k ich úsporám sa pridá suma v pomere 1 : 4, teda 200 dolárov. Tieto peniaze sú viazané na vysokoškolské štúdium, kúpu prvého domu či na dôchodok.

► Prečo vznikla potreba založiť maorské školy ako alternatívu voči štátnym a cirkevným školám?

Karuna: V Kura Kaupapa Māori, čo je maorská škola, nejde o rovnaký druh vzdelávania používajúci len iný jazyk. Tieto školy vytvárajú maorské prostredie, v ktorom sa deti môžu učiť ako Maori bez toho, aby sa museli snažiť zapadnúť do paradigmy niekoho iného. Táto paradigma má iný súbor hodnôt a priorít a odlišnú optiku, cez ktorú vníma svet.

Bronwyn: Vo svete McDonaldu, Hollywoodu, bábik Barbie a konzumu je treba vynaložiť obrovské úsilie, aby sa uchovala ne-mainstreamová kultúra, ktorá sa nezameriava na zisk. Maorské hodnoty a jazyk neboli rovnomerne udržiavané pri živote v domovoch ani v širšej

spoločnosti. Uchovávali sa prevažne iba v malých výsekoch životov ľudí – hlavne pri oslavách v *marae* (maorské komunitné centrá). Aby sa zvrátil tento proces asimilácie, bolo treba vyvinúť obrovské úsilie na úrovni viacerých generácií.

► V čom je maorská vízia a ponímanie vzdelávania odlišné od moderného západného konceptu?

Karuna: Nie som expertkou, ale jeden príbeh o tejto odlišnosti hovorí: reverend Marsden rozprával skupine maorských starešinov o tom, ako sa *Pākehā* (ľudia európskeho pôvodu) naučili štiepiť atóm. Slová, ktoré použil, pokiaľ si správne pamätám, by sa dali preložiť ako „...naučili sa trhať látku vesmíru...“. Všetci so záujmom počúvali a potom sa opýtali: „A vedia tiež, ako ju zošit' naspäť?“ Keď reverendova odpoveď znela záporne, starešinovia neprejavili žiadny náznak uznania. Takisto, kým som študovala na *whare wānanga* (maorská inštitúcia terciálneho vzdelania), mala som napísať prácu o maorskom výskume. Vybrala som si tému a potom sa náš učiteľ opýtal: „Aký prospech prináša tvoje výskumné zameranie pre tvoje deti a vnúchatá?“ Keď som priznala, že žiadny osov tam nie je, odpovedal: „Tak to zmeň!“ Čo som aj urobila a som za to vďačná.

► Akými princípmi sa riadia maorské školy?

Karuna: Podliehajú princípom riadiacej filozofie, ktorá sa nazýva *Te Aho Matua*, a tá je vtkaná do všetkého, čo robíme. Tieto princípy sú založené na maorských hodnotách, viere a zvykoch. Tieto základné princípy sú záväzné pre všetky maorské školy. Maori veria, že tieto princípy sú nevyhnutné pre vzdelanie ich detí. *Te Aho Matua* (doslovne „hlavná niť“) sa skladá zo šiestich častí, pričom každá sa špecificky zameriava na to, čo je z maorského pohľadu kľúčové pre vzdelávanie detí pre budúcnosť. Prvou časťou je *Te Ira Tangata* (ľudská esencia) poukazuje na fyzické aj duchovné vybavenie detí. Zdôrazňuje celostný rozvoj detí a nielen orientáciu na kariéru. Vyživovanie tela aj ducha v milujúcom prostredí je najväčšou zárukou, že z detí vyrastú láskaví a milujúci dospelí. Rozvoj ducha je treba podporovať prostredníctvom tvorivých umení – hudba, tanec, dráma, kreslenie, maľovanie, poézia a próza a akékoľvek iné aktivity, ktoré dávajú priestor predstavivosti. Druhou časťou je *Te Reo* (jazyk) – keďže vymieranie maorského jazyka bolo hlavným impulzom k založeniu týchto škôl, úplné ponorenie detí do maorijčiny je kľúčové. Pre deti v týchto školách je maorijčina jazykom, v ktorom sa učia všetky predmety. Anglický jazyk nasleduje až po úplnom zvládnutí písania a čítania v maorijčine. Po absolvovaní školy sa očakáva, že deti budú mať rovnocennú plnú znalosť oboch jazykov. Tretou časťou je *Ngā Iwi* (ľudia) – tento bod sa zaoberá okruhom ľudí, s ktorými prichádzajú deti do kontaktu a ktorí im pomáhajú vyznať sa vo svete a nájsť si v ňom právoplatné miesto. Očakáva sa, že škola bude v deťoch zdôrazňovať spojenie s predkami. Prioritou je oboznámiť deti s ich vlastným národom. Je dôležité, aby bola škola prepojená s rozšírenou rodinou dieťaťa. Iba takéto prepojenie zabezpečí, že deti si uvedomia, čo je vhodné a nevhodné správanie. Škola sa stáva súčasťou *whānau* (rozšírená rodina). To je ideálne zabezpečené na menších školách. Štvrtou časťou je *Te Ao* (svet) – maorské vedomosti o prí-

rode a vesmíre. Deti potrebujú pochopiť, že konanie ľudí – vrátane ich samých – môže mať ničivé následky na prírodu a jej zdroje. Deti si preto potrebujú uvedomiť, že ich zodpovednosťou je starostlivosť o prírodu. Piatou časťou je *Ahuatanga Ako* (podmienky učenia) – učenie by malo byť radostnou a stimulujúcou skúsenosťou, preto praktizovanie *Karakia* (maorské modlitby a spevy) pomáha deťom utíšiť ducha, vyčistiť myseľ a uvoľniť napätie. Dôležité je

ostali verné svojej vlastnej integrite a zároveň boli láskavé, súcitné a spolupracujúce s inými.

Bronwyn: V roku 2001 sa uskutočnil celomaorský vzdelávací summit – kde sa diskutovalo o tom, čo Maori očakávajú od školského vzdelávania. Maori kolektívne vyjadrili pranie, aby vzdelávanie vybavilo človeka schopnosťou: žiť ako Maori, aktívne prispievať ako občan sveta, užívať si pevné zdravie a vysoký životný štandard.

Starší žiaci pomáhajú mladším, zatiaľ čo mladší sa učia prijímať vedenie starších. Učebňou nie je iba trieda, ale aj more, divoká príroda a nebo či múzeá a knižnice.

i pozorné počúvanie, tiché sústreďenie, vizualizácia a pozorovanie, dotyk, cítenie a praktické narábanie, kladenie otázok aj diskusia. Starší žiaci pomáhajú mladším, zatiaľ čo mladší sa učia prijímať vedenie starších. Učebňou nie je iba trieda, ale aj more, divoká príroda a nebo či múzeá a knižnice. Šiestou časťou je *Ngā Tino Uaratanga* (základné hodnoty) – to, aké vlastnosti by mala škola u detí rozvíjať. Deti by mali zo školy vychádzať so schopnosťou myslieť, počúvať, rozprávať, čítať a písať v maorijčine aj angličtine. Mali by mať slobodnú, otvorenú a zvedavú myseľ a nadšenie pri využívaní svojich nadaní. Takisto by si mali zachovať obrovskú schopnosť lásky, radosti a smiechu. Cieľom je, aby deti

► **Ako sa maorské školy odlišujú od bežných štátnych a cirkevných škôl na Novom Zélande?**

Karuna: Ten rozdiel nie je povrchný, ale je celostný. Je to o inom prežitku skúsenosti.

Bronwyn: Odlišujú sa v základnej paradigme, filozofii, jazyku, kolektívnej snahe či hodnotách. Avšak mnohé veci majú aj spoločné: lavice, stoličky, vyučovacie hodiny, prestávky, pravidlá, učiteľov...

► **Ako sú maorské kultúrne hodnoty a filozofia prakticky zastúpené v každodennom fungovaní školy?**

Bronwyn: V prvom rade je to prostredníctvom maorijčiny. Každé dieťa je tiež verejne privítané. Používame tradičné techniky scelovania

skupiny a na uvoľnenie a zvnútornenie využívame spevy, modlitby. Zákazy a požehnania sú odvodené od tradičného princípu *tabu*. V škole rutinne používame tradičné formy pozdravov a oznamovania správ i predstavovania sa, kde žiaci identifikujú kmeň, rodinu, horu aj rieku, od ktorej pochádzajú. Na škole sa tiež očakáva a vyžaduje spoluúčasť širšej rodiny.

► **Môžu aj iné ako maorské deti navštevovať tieto školy a majú o to záujem?**

Karuna: Iné ako maorské deti môžu byť súčasťou bilingválneho aj čisto maorského stredného vzdelávania. Ak je ich *whānau* (široká rodina) hlboko presvedčená o správnosti tohoto kroku a pristupujú k tomu s pokorou, môže to krásne fungovať. Ak je však ich motiváciou vo výbere školy nejaká zromantizovaná predstava, alebo ak nemajú dosť pokory, nastávajú problémy. Myslím, že je to veľké a odvážne rozhodnutie úmyselne pre svoje dieťa zvoliť pozíciu menšiny.

► **Nevytvára rozštiepenie medzi štátnymi a maorskými školskými sys-**

témami oddelenie či segregáciu bieleho a maorského obyvateľstva?

Bronwyn: Osobne ma skôr trápi rozdelenie či segregácia medzi Maormi na tých, ktorým sa dostane maorské vzdelávanie, jazyk, podpora a na tých, ktorí nemali túto možnosť.

► **Predpokladám, že vaše vlastné deti navštevujú maorské školy. Čo najdôležitejšie sa tam naučili?**

Karuna: Pre mňa nie je až také dôležité to, čo sa naučili, ale nakoľko môžu byť hrdé na to, že sú Maori, zatiaľ čo sa učia. Tiež je veľmi dôležité, že sú vďaka škole súčasťou oveľa širšieho okruhu generácií nášho národa.

► **Majú študenti po absolvovaní maorského vzdelávacieho systému rovnaké príležitosti?**

Bronwyn: Pravdepodobne áno. Z našich škôl ide viac študentov na univerzity, keďže majú väčší kultúrny kapitál a skúsenosť s veľkým úsilím vloženým do vzdelávania.

► **Aké sú podľa vás pozitíva a nástrahy vzdelávanie menších v rozvojevých krajinách?**

Bronwyn: Rozdiel medzi vzdelaním a vymývaním mozgov je iba otázkou

perspektívy. Ukazuje sa, že vzdelávanie vychováva šťastných ľudí pokiaľ sú školy prispôsobené miestnemu prostrediu. Ak sú si ľudia rovní v miere úcty, ktorá sa im dostáva, potom vzdelávanie vyústi do úcty. Ak sa skupiny ľudí považujú za iných, odlišných, menejcenných, potom vzdelávanie zdôrazňuje odlišnosť, inakosť a menejcennosť.

► **Čo treba zohľadniť, keď inú kultúru vnoríme do nášho vzdelávacieho systému?**

Karuna: Nedávajte inej kultúre váš vzdelávací systém. Ak chcete prinešť nejakú hodnotu, vstúpte do úprimného partnerstva s nositeľmi múdrosti v danej kultúre a spýtajte sa ich: *Čo by sme mohli spoločne vytvoriť?* ■

Viac informácií o knihe rozhovorov nájdete na www.zivica.sk/rozhovory. Publikáciu finančne podporilo Slovak Aid v rámci projektu „Globálne vzdelávanie pre univerzity 21. storočia“ (SAMRS/2015/RV/1/10) a ZSE a.s. Realizovalo ho CEEV Živica v spolupráci s Technickou Univerzitou vo Zvolene.

Škola a sloboda – ide to dokopy?

piatok 26. mája 2017, Bratislava

Pozývame vás na 4. ročník neformálnej konferencie

cesty k dobrej škole

- **rečníci**, ktorí vám nasadia chrobáka do hlavy
- **videá**, ktoré vám otvoria oči
- **workshopy**, ktoré vás zaktivizujú
- **skúsenosti**, ktoré vás povzbudia
- **stretnutia**, ktoré vás obohatia

Prihlasovať sa budete môcť od 10. apríla. Kto sa prihlási do konca apríla, ušetrí!

www.cestykdobrejskole.sk

Konferenciu organizuje Nezisková organizácia DOBRÁ ŠKOLA v spolupráci s Komenského inštitútom.

Mali by sme uvoľniť trh s učebnicami?

Slovensko sa radí ku krajinám s najcentralizovanejším a najregulovanejším mechanizmom vydávania učebníc. Štát iniciuje a organizuje vznik učebníc, hradí ich tlač a zabezpečuje ich bezplatnú distribúciu. Systém však nefunguje dobre: niektoré učebnice chýbajú, viaceré nemajú dostatočnú kvalitu a učitelia nemajú možnosť výberu, keďže vo väčšine predmetov štát zabezpečí iba jednu učebnicu. Súkromní vydavatelia síce môžu z vlastnej iniciatívy vydávať aj iné učebnice, musia však žiadať ministerstvo o odporúčaciu doložku. A ani s ňou nemajú záruku, že si školy budú môcť ich učebnice kúpiť,

keďže ministerstvo im nemusí na takéto knihy finančne prispieť. Už dlhšie preto zaznieva volanie po deregulácii a liberalizácii trhu s učebnicami: vydavateľom vraj treba dať voľnosť a školám peniaze, aby si mohli kupovať učebnice podľa vlastného výberu. Funguje to takto v mnohých krajinách, tak prečo nie na Slovensku? Pozrime sa spoločne, čo hovorí ZA tento model a čo PROTI nemu.

ZA argumenty priaznivcov

- ▲ Štát si na seba berie priveľa úloh, z ktorých mnohé potom nezvláda. Nemá dosť odborníkov, nevie efektívne riadiť mnohé procesy, vzniká priestor na korupciu atď. Štát by mal robiť iba to, čo naozaj musí robiť. Vydávanie učebníc takou činnosťou nie je. Máme vydavateľstvá s mnohoročnými skúsenosťami v tejto oblasti a keby štát do ich činnosti nezasahoval, trh s učebnicami by fungoval omnoho lepšie.
- ▲ Konkurencia prospieva kvalite. Vydavatelia učebníc pôsobiaci na trhu by si vo vlastnom záujme pravidelne zisťovali, čo chcú a čo potrebujú učitelia a učebnice by tak boli oveľa lepšie prispôsobené požiadavkám praxe.
- ▲ Dobrí učitelia majú vlastný metodický názor a chcú ho uplatňovať vo svojej práci. Chcú mať možnosť vybrať si učebnicu, ktorá im metodikou a spracovaním učiva čo najviac vyhovuje. Napríklad na Slovensku rýchlo rastie záujem o Hejného metódu vyučovania matematiky. Štát si to ešte ani nevšimol, súkromný vydavateľ už vydal k tejto metóde sadu učebníc.
- ▲ Často počuť argument, že alternatívne učebnice si môžu dovoliť väčšie krajiny, ale že Slovensko je príliš malé na to, aby bolo ekonomicky únosné vydávať tu 2 – 3 alternatívne knihy ku každému predmetu. Faktom však je, že rôzne sady učebníc majú k dispozícii aj učitelia v Litve, Lotyšsku, Estónsku, Chorvátsku, Slovinsku či Fínsku, teda v krajinách porovnateľnej veľkosti ako Slovensko.

PROTI argumenty odporcov

- ▼ Voľný trh učebníc môže fungovať vo väčších krajinách, Slovensko je naň primálne. Je neisté, koľko vydavateľov by chcelo vydávať učebnice na takom malom trhu.
- ▼ Výrobné náklady učebníc (a teda zrejme aj ich ceny) by boli vyššie ako v súčasnosti, pretože trh by sa rozdelil medzi konkurenčné knihy a jednotlivé tituly by sa tlačili v nižších nákladoch ako dnes.
- ▼ Slovenský trh učebníc je nielen malý, ale podlieha aj častým zmenám. Pre vydavateľov je rizikom investovať do vytvorenia učebníc a sprievodných materiálov, ktoré už po niekoľkých rokoch prestanú byť použiteľné, keďže došlo k zmene v štátnych vzdelávacích programoch.
- ▼ Voľný trh učebníc má zmysel tam, kde je celý systém tvorby kurikula voľnejší. Ak z centra predpíšeme, čo sa žiaci majú učiť, kedy sa to majú učiť a v akom poradí sa to majú učiť, neostane dosť priestoru na to, aby sa konkurenčné učebnice mohli od seba výraznejšie líšiť.
- ▼ Niektoré tituly by boli komerčne nezaujímavé, takže by sa na trhu neobjavili. Aj tak by ich teda musel vydávať (či minimálne objednávať) štát.
- ▼ Osud učebníc v tej podobe, v akej ich poznáme dnes, je neistý. Mnohí odborníci vidia budúcnosť skôr v rozsiahlom ekosystéme podporných materiálov v digitálnej podobe. Bolo by v možnostiach súkromných vydavateľov vytvárať takéto materiály a ich úložiská?

Spracoval V. Burjan. Uvedené argumenty nemusia vyjadrovať stanovisko redakcie.

Stretnutie s matematikou, ktorej sa žiaci neboja

Prvá konferencia venovaná Hejného metóde bola naozaj pre všetkých

► Martina SONDEJ HOSTŔOVECKÁ

► Ak sú učitelia zo všetkých kútov Slovenska po vyčerpávajúcom týždni ochotní prísť v sobotu na konferenciu, musí ísť o niečo veľké. Hejného metóda je už roky ťahačom rôznych stretnutí a vyhľadávanou témou školení, no až 11. februára sa konala prvá konferencia venovaná výsostne tejto metóde.

Šíriť dobrú zvesť

Celé stretnutie organizovala nezisková organizácia *Indícia*. Tá sa už roky snaží prinášať jar do zamrznutého slovenského školstva a ponúka učiteľom moderné vyučovacie metódy cez konferencie a rôzne iné akcie. Také, ktoré by v dobre fungujúcom vzdelávacom systéme mali učiteľom sprostredkovať metodické centrá. Prečo prichádza *Indícia* po mnohých rokoch, kedy učiteľov v tejto metóde školí, s konferenciou? Peter Halák, riaditeľ *Indície* to vysvetľuje takto:

„Učitelia majú po školeniach potrebu sa naďalej stretávať a vymieňať si skúsenosti. Potom sú na školách i takí, ktorí zvažujú. Nie sú ešte rozhodnutí učiť touto metódou, no chcú o nej vedieť viac.“

Organizačne skvele zvládnutá konferencia ponúkla účastníkom okrem slovenských lektorov aj lektorov z českého *H-matu*. Jednou z lektoriek bola aj Lenka Rybová, ktorá učí v Janoviciach nad Úhlavou (západné Čechy) a je bývalou študentkou Milana Hejného. V tejto metóde vidí len pozitíva: *„Metóda expanduje v Čechách už na druhý stupeň. A aj tí, ktorí mali obavu, že niektoré deti budú zaostávať, oceňujú, že nemajú strach riešiť aj náročnejšie úlohy a stále ich to baví.“*

Angažovaní rodičia

Organizátori dali vopred účastníkom možnosť zaradiť sa do skupín podľa

hlbky a možnosti pracovať s Hejného metódou (HM).

V najmenšej skupine *Rodičia* sa stretli ľudia, ktorí chcú, aby ich deti mali matematiku rady. Peter Halák hovorí, že záujem širšej verejnosti, hlavne rodičov, je väčší ako kedysi. Aj na Slovensku pribúda rodičov *homeschoolerov*, ktorí by radi zatraktívnil matematiku svojim deťom. *Rodičia* vidia v Hejného metóde aj bonus pre formovanie osobnosti svojho dieťaťa (www.h-mat.cz/principy). Väčšina rodičov sa s touto metódou už stretla vďaka internetu, prípadne jedno z detí má možnosť učiť sa Hejného metódou v škole, druhému sa preto chce rodič venovať aspoň doma. Mama 5-ročného chlapčeka, Monika Žiačková z Ilavy ešte nie je rozhodnutá, či z jej syna bude školák alebo ostane pri domácom vzdelávaní. Na HM narazila pri surfovaní, zaujali ju jednotlivé prostredia, no úlohy sa jej zdali náročné. Prišla, aby dosta-

Foto: Martina Sondej Hostovecká

la odpoveď na otázku: *Je práca rodiča rovnaká ako práca učiteľa? Naozaj dieťa neopravujeme? A mnohé iné.* Úprimne povedala, že rodič je v tejto pozícii vlastne veľmi osamotený. Na otázku, prečo sa alternatívnych metód na školách nedomáhajú rodičia, odpovedala: *„Vyžaduje si to veľa zmien na sebe, zmien v myslení i v správaní k dieťaťu. Rodičia sú na to pohodlní.“*

Lektorka Lenka Rybová hovorí, že v Čechách sa rodičia veľmi snažia spolupracovať. Na otázku, čo s rodičmi, ktorí už v istom bode nevedia svojim deťom pomôcť s prípravou, povedala: *„Rodičov treba upokojiť a získať si ich dôveru. Ich obavy riešime spolu. Usporadúvame pre nich rôzne workshopy a stretnutia.“*

Zapálení učiteľa

Podstatne viac účastníkov sa stretlo v skupine *Materské školy*. Anna Dluhošová z Nitry – inšpektorka pre materské školy sa dostala ku konferencii cez „svoje“ učiteľky, ktoré už absolvovali aj školenia. Tvrdí: *„Učiteľky v materských školách sa asi najviac posunuli v hľadani nových metód a v ich následnej aplikácii. Ak mám posúdiť, či ide o efektívnu metódu, musím ju poznať, preto som tu.“*

Konferencia prilákala aj vysokoškolačkov. Dve nádejné učiteľky Eva a Veronika z Pedagogickej fakulty v Nitre oduševnene hovorili: *„Chceme priniesť niečo nové. Nechceme byť učiteľkami, ktoré len diktujú poznámky.“* Obe svorne konštatujú skutočnosť, ktorá je o vysokých školách všeobecne známa: *„Žiaľ, naša škola nám alternatívny pohľad veľmi neponúka. Pojem Hejného metóda na našej ško-*

le ešte ani nezaznel. O tejto konferencii sme sa nedozvedeli na katedre matematiky, ale dal nám ju do pozornosti jeden náš pokrokový špeciálny pedagóg.“ Nuž, smutný príbeh slovenského vysokého školstva.

O to veselšie bolo počúvať dvojicu učiteľiek – rádovú sestru Blanku, vlastným menom Eriku Ďuračkovú a jej kolegyňu Katarínu Lalovú z Katolíckej spojenej školy sv. Františka v Banskej Štiavnici. Obe sú elementaristky a učia HM už druhý rok.

„Deti sú šťastné a baví ich to. Postupne sme motivovali aj ostatné kolegyně.“ Na otázku, či je vedenie školy naklonené novým veciam, odpovedali: *„Predstavili sme im túto metódu a stretli sme sa s pozitívnym ohlasom. Zavážilo asi aj to, že metóda sa veľmi páči rodičom našich žiakov.“*

Peter Halák uvádza, že už teraz je na Slovensku 7 – 8% škôl, ktoré majú vyškolených učiteľov Hejného metódu. *„Učiteľ musí sám chcieť, no zároveň musí mať aj podporu vedenia. Niekedy sa nám ozvú celé školy, ktoré majú o školenie záujem. Chcú sa odlíšiť od ostatných škôl, byť atraktívni pre rodičov a získať tak žiaka.“* Jedným dychom dodáva: *„V štátnom vzdelávacom programe je na prvom mieste radosť z objavovania, čo Hejného metóda do bodky spĺňa. Avšak matematikár pripravujúci deti na Testovanie 5 či 9 bude stále nespokojný s Hejného metódu. Učiteľ si musí odpovedať: chcem naučiť len na konkrétne testovanie alebo naučiť deti systém riešenia? Ide len o nastavenie mysle samotného učiteľa.“*

Dobrou správou je, že organizátori plánujú usporiadať podobné konferencie aj v iných mestách Slovenska, nielen v Bratislave. ■

Čo môže robiť žiak, nemá robiť učiteľ

Podľa známeho aforizmu niektoré deti vraj nechápu, prečo sú platení učitelia, keď všetky úlohy musia robiť žiaci. Moje skúsenosti však naznačujú, že realitu našich škôl lepšie vystihuje výrok G. Pettyho: *„Škola je miestom, kam sa deti chodia pozerat, ako pracujú dospelí.“* Na nejednej hodine som bol svedkom toho, že intelektuálnu prácu, prostredníctvom ktorej sa majú žiaci učiť, robia namiesto nich učitelia. Matematikár predvádza výpočet na tabuli, deti ho sledujú. Žiak urobí na tabuli chybu, učiteľka ho ihneď opraví, namiesto toho, aby nechala ostatných žiakov poukázať na chybu a vydiskutovať si, ako to má byť správne. (Príčinou je tu zrejme hlboko zakorenená „averzia voči chybám“, ktorá núti učiteľov všetky chyby ihneď opravovať, aby boli na tabuli čo najkratšie.) Slovenčínarka sa po dočítaní ukážky spýta: *„Kam odišiel starý otec?“* Žiaci sa nestihnú ani nadýchnuť a učiteľka si už sama odpovedá: *„No predsa do le...“* a deti zborovo dokončujú: *„...sa.“*

O tom, že prevažnú väčšinu násteniek na našich školách robia učitelia, ani nemusím začínať. Pred Vianocami som v jednej škole stretol učiteľku, ktorá zdobila chodby krásnymi vianočnými motívami vystrihnutými z výkresu. *„To ste robili so žiakmi na výtvarnej?“* pýtam sa. *„Nie, žiaci by to vystrihli zubato. Pomohli mi s tým kolegyně cez víkend,“* znela odpoveď. Zamrzelo ma, že cieľ „mať dekorácie bezchybne vystrihnuté“ tu zvíťazil nad dvoma inými a pedagogicky hodnotnejšími cieľmi: naučiť žiakov pekne strihať a dať im možnosť vlastnoručne skrásliť prostredie, v ktorom trávajú veľa času.

Jeden zo základných princípov *daltonského plánu* znie: *„Ak niečo môže robiť žiak, nemá to robiť učiteľ.“* Dôvodom, prečo Helen Parkhurstová presadzovala toto pravidlo nebola lenivosť, ale hlboké pochopeniu toho, v čom spočíva proces učenia sa. ■

► Vladimír BURJAN

Láska si nevyberá

Môže mladý slobodný učiteľ nadviazať lúboštný vzťah s maturantkou bez toho, aby ho odsudzovalo okolie?

Nasledujúci príbeh nám poslala kolegyňa učiteľa, ktorý v príbehu vystupuje. V redakcii sme sa rozhodli jej text upraviť a príbeh prerozpávať z pohľadu hlavného aktéra.

„Som tretí rok učiteľom. Učím nemčinu v maturitnom ročníku, ktorý som prevzal po kolegyni. A keďže v triede zavládla „predmaturitná“ panika, ponúkol som skupinové konzultácie. Najprv chodili všetci, no v čase chrípkovej epidémie prišli len tri žiačky. Povedali sme si, že hovoriť po nemecky môžeme aj na vianočných trhoch. Po hodine sme prešli do slovenčiny a po ďalšej som ostal sám s jednou žiačkou. Vtedy som už od Sára vedel, že ešte traža z triedy nemali devätnásť, že píše cestopisy, že skončila s baletom, že ešte pred rokom bola nešťastne zalúbená, že sa s mamou starajú o starého otca a že chce po maturite aspoň rok pracovať, aby si potom vážila štúdium na vysokej škole. Sára bola krásna tým, aká bola, tým, čo hovorila. Mal som stále na pamäti, že som jej učiteľ. V januári sa ale nechala preradiť do inej skupiny. Zastavil som ju na chodbe, požiadala ma však o stretnutie mimo školy. Bol som šťastný, keď sa mi priznala, že sa do mňa zalúbila. Z mojej skupiny odišla kvôli tomu, aby sme neboli v priamom vzťahu učiteľ – študentka.“

Sme spolu už druhý mesiac. Nevieam, či si to niekto všimol. V škole sa skoro nevidíme, ale ináč sa nijako neobmedzujeme ani v prejavoch náklonnosti, ani vo výbere miest, kde trávime čas. Je len otázkou času, kedy nás niekto spolu uvidí a začne klásť otázky.“

Čo si myslíte o tejto situácii? Stávajú sa podobné prípady? Čo keby sa o vzťahu dozvedel nejaký iný učiteľ z danej školy? Ako by mal postupovať? Mal by na situáciu upozorniť vedenie školy? A keby to urobil, malo by vedenie celú vec nejakou riešiť? Ako?

Časť respondentov je proti takémuto vzťahu z etického hľadiska.

„Je to ďaleko cez limit. Ide o nerovný vzťah učiteľ – žiačka, nonsens, ak sú na jednej škole.“

Slavomír Šuch

„Neviem posúdiť, či sú maturantky emočne zrelé. Ale myslím si, že toto by učiteľ počas štúdia dievčiny vôbec riešiť nemal, lebo tak či tak, je to stále dieťa zverené škole, a teda aj jemu do pedagogickej starostlivosti. Ďalšia vec je, učiteľ nesmie preferovať žiadneho žiaka, uprednostniť či znevýhodniť ho voči iným. Vedel

by si v tomto prípade odosobniť? Pochybujem. Láska je krásna vec, ale do istých vzťahov takáto blízkosť nepatrí. Nie v prostredí školy. Slečna je stále dieťaťom a žiačkou.

Lucia Porubčanská

Časť respondentov sa k téme postavila zhovievavo a nemajú proti vzťahu medzi študentkou a učiteľom žiadne výhrady.

„Kolegyňu do toho naozaj nič nie je. Myslím si, že tá kočka je dospelá a starať sa do druhých svedčí o tom, že sama nie je spokojná so sebou. Je to neslušné.“

Zuzana Mistríková

„Dvaja dospelí ľudia sa do seba zamilovali. Stáva sa to v školstve, v zdravotníctve, všade. Neučí ju. V školstve ľudí trápia iné problémy. Učiteľ je človek ako každý iný, má city. Nič neetické a nemorálne na tom nevidím.“

Kvetka Jonášová

„Myslím si, že to nezákonné nie je, teoreticky to môže porušovať nejaké nepísané etické pravidlá učiteľského povolania, ale principiálne ide o neškodné správanie medzi dvomi dospelými ľuďmi, ktorí sa majú dobrovoľne radi. Takže, kde je problém?“

Peter Farárik

„Nevidím v tom problém. Možno rodičia dievčaťa... Ale ak sú rozumní, porozprávajú sa s dcérou a učiteľom. Ak je aj ich vzťah rozumný, a nie len o chémii, prečo nie.“

Lubica Koničková Miškechová

„Učiteľ – žiak, šéf – zamestnanec, lekár – pacient, advokát – klient. Stále vzťah dvoch dospelých svojprávnych ľudí. Myslím si, že žiaden

zákon takýto vzťah nezakazuje. O etickom rámci môžeme, samozrejme, diskutovať, no osobne si myslím, že pokiaľ daný učiteľ už žiačku neučí, právo na osobný život má prednosť pred kohokoľvek predstavou o statuse učiteľa.

Ivana Horecká

Niektorí respondenti radia páru počkať s jeho zverejnením do maturít, keďže vidia v tomto vzťahu etický rozpor, ktorý môže predstavovať problém.

„Z toho, čo čítam, tak sú to traja zrelí a rozumní ľudia. Čo tak skúsiť učebnicové riešenie? Priateľský rozhovor kolegyne s kolegom o tom, že štyri mesiace zase nie sú tak veľa v živote človeka a že možno by sa tí dvaja zalúbenci mohli dohodnúť na tom, že do maturity sa budú správať decentne. Myslím, že aj im by to pridalo na sebaúcte, keby dokázali prijať túto výzvu a obstáť v nej. Samozrejme, môže sa to aj nepodať. Ale za ten pokus to podľa mňa stojí.“

Martin Kríž

„Bola taká víťazná poviedka *Anasoft litera*, ako učiteľ a študentka čakali na deň maturity ako dvaja askéti. Baliť študentky/študentov z pozície učiteľa/učiteľky je ako loviť ryby elektrickým prúdom. Odporúčam preštudovať skúsenosti psychoterapeutov s tzv. pre-

nosom. Aj vo svojom záujme by mali čakať, aby zistili, čo zostane z ich vzťahu, keď pominie vzťah učiteľ – žiak. „*Keď ju miluješ, nie je čo riešiť*“ je dobrý slogan na predaj kofoly, ale nie pre úvahy o takomto probléme.

Juraj Smatana

„Asi budem za divnú, ale postoj žiačky býva podľa mňa v istom zmysle postojom dieťaťa voči dospelému, teda voči autorite. Také vzťahy nesú so sebou určité riziká, lebo moc je tu rozdelená inak než vo vzťahu, kde aspekt autority učiteľa chýba. Neverím na zákazy a nariadenia, len premýšľam, prečo je v etických kódexoch po celom svete tak často tvrdé napísané zákaz vzťahu s klientom, pacientom, študentom a pod. Napriek tomu poznám presne takýto vzťah, ktorý vyšiel, a to už bude desať rokov.“

Lucia Rosáková

„Je dosť takých prípadov a ak sa končia svadbou, tak nikto nič nerieši, prečo aj? Horšie je, ak sa stihnú rozísť do maturít po zlom a v tom prípade je to veľmi prekérna situácia, ktorá môže končiť všelijako od vyhrážania až po udanie.“

Zuzana Foltánová

„Keďže žiačka mala 18 rokov, je to skôr etický ako legislatívny problém. Aj učitelia sú len ľudia

a pokiaľ medzi nimi nie je veľký vekový rozdiel, po maturite by mohli svoj vzťah zverejniť. Dovtedy by to určite nebolo vhodné a okamžite by sa stali terčom kritiky. Poznám manželstvo bývalej žiačky a kolegu, ktoré funguje už pätnásť rokov.“

Luboslava Lacjaková

„Nie je to podobné, ako keď má vzťah vysokoškolský profesor a študentka? Je jasné, že tu ide aj o vek, ale zákonná hranica je v tomto prípade dodržaná. Skôr je to asi na hrane morálky, nie zákona. No viem si predstaviť, že by z toho mohol byť na škole problém.“

Anonym

„Učiteľ sa v odbornej literatúre označuje ako typ profesie. Profesiou sa to označuje preto, že okrem vedomostí, odborných zručností a sociálnych kompetencií, toto povolanie obsahuje aj istú etiku a uznávanie morálnych hodnôt. Učitelia síce nemajú jednotne prijatú učiteľskú etiku, ale jednotlivé koncepty sú si v mnohých bodoch podobné. Tento učiteľ nepácha trestný čin vzhľadom k veku žiačky. Dochádza však ku konfliktu záujmov v rámci inštitúcie. Učiteľ už nie je nestranný a rozhodne by som ho neumiestnil do maturitnej komisie. Ak ich niekto uvidí, poškodí to nielen učiteľskú profesiu, ale aj jeho povest' a povest' školy. Nechcem vyzerat' ako niekto, kto nemá pochopenie pre zamilovanosť. V spoločnosti sa pomerne bežne vyskytujú páry s 10-ročným rozdielom medzi partnermi. Učiteľstvo je však špecifický prípad. Buď budeš učiteľom, alebo partnerom 19-ročného dievčaťa. Ak je to kolega, ku ktorému máte pozitívny vzťah, je to o to horšie. Ako kolega a kamarát, by som sa mu snažil dohovoriť, nech prehodnotí celú situáciu, zváži riziká, či mu to za to naozaj stojí. To platí v prípade, že by bol iba hlúpo zalúbený. ■“

Branislav Kolenič

Slovenská boarding school

O novej strednej škole, ktorá má ambíciu vychovať lídrov Slovenska, píšajú jej študenti

► Jakub ŠÁMAL, Ema RAJČANOVÁ, študenti LEAF Academy

Ambíciou neziskovej organizácie LEAF je pozdvihnúť úroveň Slovenska prácou s nadanými a angažovanými mladými ľuďmi, z ktorých raz budú, s trochou šťastia, lídri regiónu, ktorí ho posunú vpred. Od samého začiatku bola súčasťou tejto myšlienky aj idea školy, ktorá by takýchto ľudí vychovávala.

LEAF Academy otvorila svoje brány minulý rok v septembri a od tej chvíle je domovom 44 študentov z deviatich krajín sveta. Zakladatelia školy si totiž myslia, že v globalizovanom svete musia byť budúci slovenskí lídri schopní orientovať sa a žiť v medzinárodnom a kultúrne rozmanitom prostredí.

Deň v LEAF Academy

Vyučovacie deň začína pre každého individuálne na základe rozvrhu, väčšinou o pol deviatej. Do školy v centre Bratislavy sa presúvame zo samostatnej budovy internátu trolejbusom, pešo či na bicykli. Vyučovacie hodiny sú oddelené päťminútovými prestávkami, po hodinovej obednej pauze vyučovanie pokračuje zhruba do pol štvrtej, raz do týždňa do pol šiestej. Vyučovanie prebieha v menších skupinách asi desiatich študentov. Učitelia tak majú väčšiu šancu

venovať sa každému podľa jeho potrieb. Vyučuje sa v angličtine, s výnimkou cudzích a materinských jazykov, ktoré sú súčasťou rozvrhu študentov zo strednej Európy. Na ňu je škola zameraná. Inšpiratívni učitelia, absolventi najprestížnejších svetových univerzít, odborníci vo svojich odboroch a skúsení pedagógo-

---

**Neexistuje správna
odpoveď či chybný názor,
dôležité je vedieť si ho
rozumne obhájiť.**

---

via sa nás snažia vyučovať najmä pomocou dialógu, nie frontálnym výkladom, ktorý by sme mali otrocky prepisovať do zošitov. S tým ide ruka v ruku aj veľká miera slobody v možnostiach, ako ovplyvniť naše vzdelávanie a život na Academy. Náplň hodín záleží aj od našej vlastnej iniciatívy, veľkú časť tvoria študentské prezentácie a projekty. Dôležitá je preto mimoškolská príprava. Každý večer s výnimkou väčšiny piatkov a sobôt máme dve hodiny tzv. *prepu* (preparation time), počas ktorých sa pripravujeme na vyučovanie v nasledujúcich dňoch. Hoci je *prep* aspoň

zo začiatku povinný, nie je potrebné tráviť ho v jednej miestnosti a je na študentovi, ako sa k nemu postaví, či ho využije a ako.

Reálne projekty a sebaopoznávanie

Pokiaľ ide o samotné vyučovanie, vízia LEAF Academy znie, že vzdelávanie by nemalo byť len o prijímaní vedomostí, ale celkovo o osobnom raste a sebaopoznávaní. Vyučovanie teda nie je len o memorovaní informácií, ale aj o rozvoji podstatných kompetencií pre budúci život, ako napríklad schopnosť uvažovať kriticky a v súvislostiach. Častá je analýza textov a využívanie veľkej škály rôznych zdrojov, ktoré neskôr rozoberáme v diskusiách na samotných hodinách. Neexistuje tu správna odpoveď či chybný názor, dôležité je vedieť si ho prostredníctvom rozumnej argumentácie obhájiť. Zároveň sa učíme počúvať názory a myšlienky ostatných, adekvátne na ne reagovať a ďalej ich rozvíjať.

Kľúčovým predmetom je *Entrepreneurial Leadership* – podnikavé lídersstvo, ktorý má najväčšiu hodinovú dotáciu. Pracujeme tu na reálnych projektoch, často s veľmi zaujímavými partnermi. Niektorí z nás vytvárali pre partnerov marketingovú stratégiu, iní vymýšľali, ako priblížiť žiakom základných škôl komplikovanú problematiku národnostných menšín a niekto zas pracoval na modely súťaže pre začínajúcich podnikateľov. Prostredníctvom týchto projektov rozvíjame ďalšie dôležité schopnosti, ako napríklad projektové mys-

lenie, schopnosť tímovej spolupráce, umenie prezentovať samých seba a svoje nápady.

Vztahovať sa na okolitý svet a mimoškolskú realitu sa snažia učitelia aj v ostatných predmetoch. Pokiaľ ide napríklad o prírodné vedy, raz sa venujeme demografickej štatistike nákupného centra, inokedy zas prívrženci biológie v laboratóriu Slovenskej akadémie vied destilujú svoje DNA, zatiaľ čo milovníci živej prírody vyrážajú do terénu pozorovať vtáčstvo v jeho prirodzenom prostredí.

Prvá boarding school

I cez pomerne vysokú náročnosť dennodenného štúdia je každému študentovi umožnené profilovať sa na základe svojich záujmov a predností aj mimoškolsky. Niektorí z nás sa venujú na národnej úrovni debate, niektorí šachu, tí v ktorých drieme podnikateľský duch, majú možnosť rozvíjať svoje nápady.

V treťom a štvrtom ročníku si vyberáme predmety, ktoré budeme študovať v rámci *Advanced Placement*, čo je prestížny, medzinárodne uznávaný stredoškolský diplom. Zo širokej ponuky predmetov siahajúcich od politológie cez environmentálne vedy až po španielsky jazyk si ich každý študent vyberie aspoň päť, z nich skladá skúšky na konci tretieho a štvrtého ročníka.

Každý študent má pridelených dvoch mentorov, ktorí mu pomáhajú vybrať si správne predmety, vysokú školu a taktiež rozvrhnúť si čas štúdia. Naše záujmy môžeme rozvíjať pomô-

cou veľkého množstva školou ponúkaných a študentmi vedených klubov. Či už ide o posilňovanie vlastnou váhou, novinový krúžok, hubárčenie či prípravu na predmetové olympiády, každý si nájde, čo ho baví alebo niečo nové, čo ešte nikdy neskúsil.

Študenti aj učitelia žijú spolu v škole, v internáte a často sa aj počas víkendov venujú spoločným akciám.

Čím sa *LEAF Academy* zásadne líši od mnohých iných škôl v regiónoch, je fakt, že ide o *boarding school*. To znamená, že študenti aj učitelia bývajú spoločne na jednom mieste, žijú spolu v škole, v internáte a často sa aj počas víkendov venujú spoločným akciám, miesto toho aby sa všetci rozutekali domov. Tento typ školy nie je v iných krajinách na svete ničím neobvyklým, no v slovenskom prostredí je unikátny. Je však potrebné povedať, že má rovnako svoje nevýhody. Študentka Alexandra z tretieho ročníka hovorí: „*Boarding school* je iná v tom, že trávime takmer všetok čas v jednej komunite. Na jednej strane to vidím ako pozitívum, pretože vzťahy medzi študentmi, ako aj učiteľmi sú oveľa dôvernejšie a otvorenejšie. Všade vládne podpora. Na druhej strane je kontakt s reálnym svetom trochu obmedzený a niekedy sa mi zdá, že vzdelávanie ako také je to výborné,

avšak *boarding school* podľa mňa nie je pre každého, pretože máme sprísnený režim.“

Sprísneným režimom sa myslí hlavne nutnosť byť na internáte každý večer v predpísanú hodinu, oznámiť niekomu zo zamestnancov školy, kam ideme, keď opúšťame internát a nutnosť starať sa spolu s ostatnými o spoločné priestory, ako je kuchyňa či práčovňa. Vlastne to nie je až také odlišné, ako bývať doma s rodičmi. Na otázku, ako sa ti pozdáva rovnováha medzi životom na *boarding school*, kde je človek neustále obklopený ľuďmi a súkromím, odpovedá ďalší z našich spolužiakov, osemnásťročný Ján: „*Začiatok bol ťažký. Bol som zvyknutý na to, že istý čas trávim sám. Či už v izbe alebo na ceste do školy. September to ale zmenil. A hoci to na začiatku bolo trochu čudné, zvykol som si. Po piatich mesiacoch sa na nových spolužiakov nepozierám ako na cudzích ľudí, pretože som s nimi veľa zažil a trávil som s nimi čas, aj keď som nemusel. Rozdiel medzi kamarátmi a rodinou je ten, že kamaráti vás zvyčajne nevidia v pyžame, chorých či znudených. V tomto je internátna škola iná. Nech sú tie momenty dobré či zlé, sú nezvyčajné. To je to, čo zblížuje. To, čo zažijete spolu.*“ Pokiaľ ide o spoločné zážitky, každý víkend je pre nás nachystaných niekoľko akcií, ktorých sa môžeme, ale nemusíme zúčastniť. Či už ide o rôzne verejnosti prístupné diskusie, návštevu viedenských vianočných trhov či expedície do Vysokých Tatier, ani cez víkend sa nestane, že by sme nemali čo robiť. Čo sa týka víkendov samotných, každý mesiac musíme aspoň na jeden víkend školu opustiť a vrátiť sa domov, k rodine a priateľom. Jeden víkend potom všetci zostávame na internáte a podnikneme niečo spoločne a dva víkendy v mesiaci patria len nám a je na nás, čo s nimi spravíme.

A nakoniec je samotný život s ostatnými dôležitý ešte z jedného hľadiska. Učí nás totiž starostlivosti o ostatných, tolerancii a pokore – hodnotám, ktoré sú pre *LEAF* kľúčové a ktoré by podľa mňa mali byť vlastné každému lídrovi. ■

Formatívne hodnotenie je zamerané na podporu ďalšieho efektívneho učenia žiakov. Jeho cieľom je poskytnúť žiakom užitočnú spätnú väzbu. Je to hodnotenie, ktoré pomáha žiakovi zlepšovať sa a ďalej vzdelávať. Učiteľovi zas napomáha vylepšovať a modifikovať vyučovacie metódy.

Najdôležitejšou súčasťou formatívneho hodnotenia je spätná väzba, čiže *feedback*. A aká by vlastne mala byť? Nuž taká, ktorá motivuje žiakov dosiahnuť svoj najlepší osobný výkon. „Feedback“ treba dávať často a principiálne počas procesu učenia a nie až po ňom. Žiaci by ho samozrejme mali prijať a stotožniť sa s ním. Pre žiakov musí byť motivačný a podporujúci v ich napredovaní. Nezabúdajme, že dávať feedback si môžu žiaci dávať navzájom a nečakať na učiteľa.

Vyhodnocovacie aktivity by mali byť rýchle a výstižné, skvelé by bolo, ak by boli aj zábavné.

Aké aktivity môžeme robiť a aké nástroje použiť?

1. Kvízy

Žiaci pripravujú svoje vlastné otázky súvisiace s tým, čo sa učia a individuálne alebo v tímoch pripravujú kvíz. Môžu použiť rôzne nástroje, napríklad aplikáciu **Forms** v Office 365, ale aj **PowerPoint**, kde môžu spoločne pracovať na zdieľanej prezentácii. Potom si navzájom dávajú kvíz, hodnotia a korigujú nesprávne odpovede.

Konferencia Education Exchange z Toronta naživo!

Každý rok spoločnosť Microsoft organizuje celosvetovú konferenciu Education Exchange (E²), kde sa stretnú učители z celého sveta a navzájom môžu zdieľať svoje skúsenosti. Tento rok sa konferencia koná v Toronte (Kanada), kde medzi 300 učiteľmi z celého sveta budú aj 3 naše slovenské učiteľky.

V stredu 22. 3. 2017 o 14:00 nášho času bude časť programu aj naživo streamovaná.

Zažite aj vy túto konferenciu a zaregistrujte sa na odkaze aka.ms/E2nazivo

2. Prieskum

Žiaci píšú odpovede na otázky:

Čo sme robili na hodine? – Prečo sme to robili? – Čo som sa dnes naučil? – Ako to môžem použiť a využiť? – Aké mám otázky? – Ako sa môžem zlepšiť?

Môžu využiť **OneNote** v Office 365 kde v Poznámkovom bloku jednotlivých predmetov píšú individuálne reflexiu v študentskej sekcii.

Túto aktivitu je možné realizovať aj tak, že vytvoríte kvíz už v spomínaných Forms, kde dávate tieto otázky žiakom a zbierate odpovede, ktoré potom všetkým prezentujete.

3. 3-2-1

Žiaci povedia alebo napíšu 3 poznatky, ktoré sa naučili, ďalšie 2, ktoré ešte nezvládli a chcú sa naučiť a 1 otázku, ktorú majú k danej problematike. Tu môžete použiť nástroj www.mentimeter.com, ktorý umožní získať a prezentovať odpovede od všetkých žiakov v zaujímavej forme.

4. Štyri kúty

Aby ste deti trochu rozhýbali, každý kút triedy označte písmenami – A, B, C, D. Žiaci potom odpovedajú na otázky so 4 možnosťami tak, že idú do príslušného kúta, kde si myslia, že je správna odpoveď.

5. Online nástenka

Použite OneNote ako online nástenku, kde žiaci zdieľajú spoločne svoje myšlienky, dávajú otázky a diskutujú. Takto zvyšujete šancu zapojenia sa všetkých žiakov a nielen tých odvážnejších.

6. OfficeMix

Žiakom zadajte úlohu, aby vytvorili individuálnu alebo tímovú prezentáciu, kde s použitím OfficeMix porozprávajú, čo sa naučili. Vložte ich do OneNote a vyzvite žiakov, aby si dávali feedback. Takto uvidíte, čo žiaci vedia, čomu sa vyhli, čo neporozumeli.

Existuje veľa aktivít a nástrojov na formatívne hodnotenie, ďalšie som opísala v článku na blogu blog.vzdelavameprebuducnost.sk. Dôležité pritom je, aby sme sa konečne v našich školách nezameriavali iba na hodnotenie výsledkov a na poukazovanie chýb, ktorých sa žiaci dopúšťajú. Je predsa v našom aj v ich záujme, aby napredovali vo vzdelávaní a nie memorovali a učili sa pre testovanie.

Technológie zohrávajú dôležitú úlohu. Sú nielen atraktívne pre deti, ale umožňujú aj zapojiť všetkých žiakov pri adekvátnom vybavení školy. Ak nie, je stále veľa možností ako realizovať formatívne hodnotenie. V príkladoch aktivít si môžete vybrať tie, ktoré vám najviac pomôžu. Stačí len chcieť. A mimochodom, poznáte **Plickers**? ■

► Kornélia LOHYŇOVÁ, MIE Expert,
Hotelová akadémia, Mikovíniho, Bratislava

Microsoft

Otázky, ktoré by mali riaditelia vynechať zo svojho repertoára, keď prijímajú nového učiteľa

► Ľubica MERVOVÁ

Na pracovných pohovoroch ne-býva často nepripravený a ne-profesionálny iba uchádzač o zamestnanie, ale aj zamestnávateľ, ktorý si myslí, že pohovor zvládne aj sám. Pokiaľ patríte do tejto skupiny, skúste klásť otázky k veci, čiže k práci, a tým nasledovným sa radšej vyhnete.

01 Kde sa vidíte o päť rokov?

Pokiaľ sa nezmení sociálny status učiteľa, tak sa o 5 rokov vidím kdekoľvek inde – na túto otázku aj tak reálnu odpoveď nedostanete. Budúci zamestnanec nechápe, čo chcete počuť, takže vteravo odpovie, že *v tejto škole*, prípadne niečo neutrálne.

02 Aké sú vaše slabé stránky?

Naozaj očakávate, že budúci zamestnanec povie, že *je konfliktný typ, často mešká a je lenivý*? Väčšinou odpovie *žiadne* alebo si vymyslí niečo, čo je v podstate pozitívne.

03 Nebude vám prekážať dochádzanie?

Pokiaľ zamestnanec uvedie v živo-

topise trvalé bydlisko, ktoré je 150 kilometrov od miesta, kde si hľadá prácu, pravdepodobne tam už býva alebo sa tam bývať chystá a dochádzanie každý deň by mu problém rozhodne robilo. Táto otázka je teda úplne zbytočná, ale žiaľ častá.

04 Aké je vaše vysnívané zamestnanie?

Prijali by ste zamestnanca, ktorý povie, že *pilot*? Niečo také odlišné od náplne práce, ktorú bude mať ako učiteľ? Myslíte si, že niekto sníva napríklad o tom, že bude odpovedať na emaily nahnevaným rodičom?

05 Aká je vaša predstava platu?

Plat by mal byť uvedený už v inzeráte, ale v školstve príliš tabuľka nepustí. Pokiaľ plat nevediete a napíšete, že sa ho uchádzač dozvie na pohovore, tak mu ho povedzte vy a zbytočne sa nepýtajte. Ak je to čerstvý absolvent, nemusí presne vedieť, aký bude jeho plat aj s možným osobným ohodnotením. Hoci nejakú predstavu asi má, určite ale nevie, aké sú možnosti školy. A keďže prácu potrebuje, pravdepodobne povie nižšiu sumu, než by chcel.

06 Máte pekné vlasy, oči, hocičo...

Ďakujem, ale neprišla som na casting, ale do školy. Komplimenty a žoviálne

vtipy na pohovor nepatria.

07 Ste vydatá? Chystáte sa mať deti?

Osobné otázky nemajú na pohovore miesto a zavážajú diskrimináciou. Pôsobí to tak, že chcete zamestnanca, ktorý sa bude venovať iba práci a súkromný život odloží bokom. Prípadne, že neodíde na materskú.

08 Prečo by sme si mali vybrať práve vás?

Uchádzač ostatných uchádzačov pravdepodobne nepozná, takže to nevie reálne posúdiť. Dočkáte sa len naučenej odpovede *s jeho kvalitami*, ktoré si najskôr prečítal vo vzorovom motivačnom liste na profesii.

09 Ako veľmi chcete v tejto škole pracovať?

Odtiaľto až po koniec miestnosti – tak veľmi.

10 Ako by vás definovali vaši priatelia?

Neviem. Spýtajte sa ich. Opäť nastupuje vynútená samochvála a nikto vám nepovie, že *moji priatelia by povedali, že na všetko len pindám, nemám rada otravné deti a neznášam prácu v ženskom kolektíve*. ■

Text sme prevzali z portálu Startitup, upravené.

Učiteľ dáva dobré otázky

Sokrates sa okrem nesmrteľného „viem, že nič neviem“ preslávil hlavne spôsobom hľadania pravdy. Veril, že pravdu nenájdeme v osamotenom hľbaní, ale že ju musíme hľadať v rozhovore. Jeho spôsob vedenia rozhovoru však nebol pre partnerov veľmi príjemný. V podstate sa vždy snažil ukázať im, že sa mýlia. Robil to neustálym pýtaním sa – kladením otázok – až do okamihu, keď zostali bezradní. Ťažko sa dá predpokladať, že ľudia ho pokladali za príjemného partnera na rozhovor. Galileo Galilei tiež veril na otázky. V jeho knihe *Dialógy* traja kamaráti diskutujú o nekonečne vážnych veciach (konkrétne o nekonečne) a ten najmúdrejší otázkami vedie ostatných k správnym záverom. Dôležité je, že všetci z toho majú radosť.

R·A·U priam miluje otázky! Sme totiž presvedčení, že dobrými otázkami môže učiteľ viesť svojich žiakov k poznaniu aj tých najťažších vecí. Čo to však znamená *dobré otázky*?

Zjednodušene – nesmiem dosiahnuť sokratovský efekt, teda nesmiem spôsobiť, že žiaci si povedia: „Nič neviem“. Naopak, musí to byť taký spôsob kladenia otázok, ktorý je motivujúci, ktorý vyvoláva príjemnú atmosféru, ktorý žiakov vedie po cestičke poznania podľa aktuálnej situácie. Učiteľ v každom okamihu posúdi, kde sa žiak nachádza a o aký veľký krok či malý krôčik, ho má svojou otázkou posunúť. Spôsob blízky Galileovmu dialógu.

A keďže v R·A·U si neustále pripomíname pravidlo číslo 2: *Všetko, čo môže urobiť žiak, nech urobí žiak*, tak aj pri štvrtej zásade R·A·U sa snažíme čo najskôr dosiahnuť, aby si dobré otázky kladli žiaci sami. A to je úplne ideálny stav. Pretože ten, kto kladie dobré otázky, je múdry. ■

► Zuzana a Peter BERO

Prečo? Takouto na oko jednoduchou, no pritom najzložitejšou otázkou zo všetkých, sa pred týždňom otvorila jedna verejná diskusia. Prečo o zmenách na Slovensku treba (nie)len rozprávať? Pýtala sa ma moderátorka. Moja červená drevená stolička sa na moment zmenila na horúce kreslo. Prečo som sa na to učenie dala?

Lebo Lenka. Deviatkačka, pubertáčka ako každá iná, ktorú zaujíma všetko, len škola akosi nie. Deviatkačka, ktorá na začiatku roka vyhlásila, že angličtina ju nebude baviť ani so mnou a učiť sa ju nebude. Deviatkačka, ktorá po pár týždňoch prišla s úsmevom od ucha k uchu, že ona tomu už rozumie, chce si kúpiť pracovný zošit a písomky už na inú známku ako jednotky nepíše.

Lebo Zuzka. Piatačka, ktorá dokáže príbeh knižky prerozprávať na jeden dych a nenápadne ostáva aj po vyučovaní v škole a stále niečo v triede vylepšuje. Alebo si na tabuľu kreslí vlastnú tabuľku s anglickými nepravidelnými slovesami, ktoré sme sa učili a celú si ju len tak, zo srandy, vyplňa.

Lebo Samko. Piatak, ktorý počas tajnej mandalovej výpravy do lesa našiel najväčší poklad zo všetkých, dve veľké voňavé bedle. Vraj ich miluje. Na masle a trošku posolené. Mne zasa hovorí, že mňa až tak rád nemá a stále si k sebe hľadáme cestu. Aj v lese sme sa hľadali. Na druhý deň som si doma pražila jednu z tých dvoch bedlí, ktoré má tak neskutočne rád a ktoré treba na panvici poriadne premiešať.

Lebo Adam. Piatak, ktorý si cez prestávky otvára komiksovú réžiu, kreslí, vymýšľa, špekuluje. A maká. Ale nie na sto percent, ako sme sa dohodli na začiatku roka s celou triedou, ale na sto desať, lebo sto je málo.

Lebo Peter. Siedmak, ktorý pri zívani na hodine otvára ústa ešte viac ako hrochy v dokumente od *National Geographic* a aj keď angličtine nie vždy úplne rozumie, pochopil, že je lepšie byť úprimný, priznať sa, keď treba a ostatným pripomína, že aj učiteľka má city.

Lebo Janka. Piatačka, ktorá by chcela mať angličtinu každý deň a najlepšie aj dvadsaťpäťkrát za týždeň a v piatok pri obede sa sťažuje, že má všetky úlohy spravené a rada by spravila ešte nejaký ten projekt alebo dva navyše.

Lebo Dávid. Jožko. Jakub. Monika. Poznáte ich. Každý z nás. Sú v každej škole.

Ale potom sú tu tie dni a hodiny, keď by som sa najradšej schovala pod katedru a už nikdy spod nej nevyšla. Len sa potichu schúlila do kľbka a prečkala, kým sa tá búrka triedou prevalí. Niekedy by som možno najradšej ani nevyšla z postele. Vtedy si na nich všetkých spomeniem. A nájdem odpoveď na otázku prečo?

Lebo to má zmysel. Lebo to má zmysel, a preto som odišla zo svojej zabehutej práce, poslala pred rokom prihlášku do programu *Teach for Slovakia* a stala sa učiteľkou. ■

► Rebecca MURRAY
Teach for Slovakia

Zjednotení v rozmanitosti

V partnerskej škole *Inmaculada Corazón de María* v meste Logroño sa v predvianočnom období zúčastnili naši žiaci prvej vzdelávacej aktivity v projekte Erasmus+.

V prvý deň uľahčilo žiakom vzájomné spoznávanie množstvo zaujímavých aktivít v réžii členov španielskeho projektového tímu. Žiaci sa z prezentácie dozvedeli zaujímavosti o regióne la Rioja. História, kultúru i umenie interaktívne priblížili hostom starší žiaci školy prostredníctvom pútavých príbehov, historických zaujímavostí a hudobných ukážok. V popoludňajších hodinách sme sa všetci spolu vybrali do centra mesta. Žiaci boli rozdelení do päťčlenných skupín sprevádzaných dvoma učiteľmi. Spoločne so svojimi španielskymi rovesníkmi sa vybrali po určenej trase plniť zadané úlohy v stanovenom časovom limite.

V nasledujúcich dvoch dňoch sa žiaci zúčastnili vyučovania v rôznych triedach, aby tak ľahšie spoznali španielsky vzdelávací systém a inšpirovali sa inováciami, ktoré by zaviedli v ideálnej škole. Žiaci v španielskej škole nosia uniformy. Počas vyučovania majú dve veľké prestávky, vždy po dvoch vyučovacích hodinách, ktoré trávajú vonku na školskom dvore. A to za každého počasia.

Posledné dva dni boli žiaci rozdelení do skupín, z ktorých každá pracovala na jednom výslednom produkte, ktorý zachytával zážitky, skúsenosti a zaujímavé momenty z celého týždňa. Výsledkom bola prezentácia o hostiteľskej škole, elektronická fotokniha či krátke video o projekte. Aj keď žiaci pracovali v medzinárodných tímoch, jazyková a kultúrna rozmanitosť im nebola prekážkou. Po celom týždni si žiaci vzájomnou diskusiou so španielskymi rovesníkmi

skompletizovali základné princípy fungovania ideálnej školy. Pomocou pozorovacích hárkov si svoje závery zaznačili na *padlet*, ktorý sa bude postupne editovať na základe skúseností z ďalších vzdelávacích systémov, ktoré budú žiaci v priebehu dvoch rokov spoznávať.

Veľmi spontánne sme sa so žiakmi i učiteľmi z partnerskej školy rozlúčili mottom, v duchu ktorého sa niesol celý náš pobyt – *Zjednotení v rozmanitosti*. ■

► Mgr. D. LOPATNÍKOVÁ,
koordinátorka projektu Erasmus+
ZŠ Staničná, Košice

Inzercia

UČITEĽ MICHAL VIAC VERÍ DEŤOM, HODINY DEJEPISU UŽ NIE SÚ NUDA.

Ukážte svojim príkladom ako môžeme školstvo meniť k lepšiemu. Komenského inštitút je inšpiratívny priestor, v ktorom získate vedomosti a zručnosti na odštartovanie praktickej školskej reformy. Pripojte sa k inšpiratívnym učiteľkám a učiteľom, ktorí majú odvahu robiť veci inak.

Pedagógom ponúkame ročný bezplatný vzdelávací a zároveň praktický kurz pozostávajúci z týždňovej letnej školy, 4 víkendových workshopov, online stretnutí a priebežnej práce na vlastnom pedagogickom projekte za podpory skúseného mentora.

AJ UČITELIA MÔŽU BYŤ HRDINAMI

komenského inštitút
REALIZUJE ŽIVICA

PRIHLÁSTE SA ONLINE DO 26. 4. 2017

www.komenskehoinstitut.sk

ODBOBNÝ PARTNER

DONORI

MEDIÁLNI PARTNERI

Príďte sa inšpirovať a stretnúť zaujímavých ľudí. 22. 3. 2017 v Banskej Bystrici.
Info na www.komenskehoinstitut.sk/konferencia

Inzercia

Tí učitelia sú čoraz slabší

Tipy na filmy z učiteľského prostredia o problémových deťoch

► Marián KIČINKO, Súkromná SOŠ DSA, Trebišov

» Vetu – *deti sú čoraz horšie* – už asi počul každý z nás. Pri takom radikálnom výroku je na mieste pochybnosť, odkiaľ autor čerpal informácie. Hodnotí len vlastných žiakov? Nie je príčinou on sám a toto povzdychnutie je aj sofistickou sebakritikou?

Zámok nekonečno

Zlomyselných ľudí poteší, že v ústave *Zámku nekonečno* (1983) je umiestnená väčšina českých budúcich hereckých hviezd. Sagvan Tofi, Ondřej Vetchý, Karel Roden. Ocitla sa tu aj dvojica z *Básnikov* Pavel Kříž a David Matásek, ktorí medzi sebou zvädzajú nelútostný boj. Nie je však veľmi jasné prečo. Úvodné scény môžu divákov vydesiť, dialógy sú nezvládnuté a nelogické. Nádejne pôsobí autor predlohy filmu Peter Novotný, ktorý pracoval ako klinický psychológ vo výchovnom ústave, film teda nebude postavený len na fikcii. Knižná predloha *Veľmi si sekeru* však pôsobí vierohodnejšie a aj viac umelecky. Filmovej cenzurovanej verzii chýba vykreslenie charakterov a určite jej uškodilo socialistické angažovanie. Knižný tragický podtón, ktorý je už v názve, tu citelne chýba. Čiernobielosť vychovávateľov – jeden zlý, bez kúska empatie, ďalší obľúbený, porušujúci pravidlá, filmu takisto ubližuje. Riaditeľ nás vydesí vetou: „Ak bu-

dete chcieť to čo ja, môžete mať, čo chcete, nič iné než poriadok vám nemôžem ponúknuť.“ Viac ako na chovancoch mu záleží na tom, aby neznikli problémy.

Je rozdiel, či žiak robí niečo zo strachu pred trestom alebo z vlastnej vôle.

Ak sa máme venovať zlu chovancov, tak film naznačuje, že problém nebolo len v nich, spoluvinníkom bolo okolie. Dokonca prstom sa ukazuje aj na vychovávateľov. Nemohli, nevedeli, nechceli.

On to naozaj robí

Vo väčšine slovenských a českých filmových nápravných ústavov sa objavuje rómska stopa, bola aj v *Zámku nekonečno*. Ak sa snažíme dopracovať k realite, dokument bude vhodnejší ako hraný film. *Všetky moje deti* (2013) spĺňajú oba nároky. Film zachytáva snahu kňaza Mariána Kuffu o pomoc dvom nelegálnym rómskym osadám. Objavia sa tu všetky očakávané pocity od zdesenia, súcitu až po odsúdenie. Nás bude zaujímať prístup Kuffu k týmto ľuďom. Zaujímavým zistením je, že ak chce pomôcť hneď, musí to robiť nelegálne. Pýta-

me sa, odkiaľ berie silu na prácu, ktorá sa ukazuje byť nezmyselnou. Rozprávanie o piatich postupne ukradnutých kladivách by sme zrejme neukončili tým, že ich Rómovia ukradli, lebo chcú pracovať. Nie sú aj v školstve situácie, keď väčšinu z toho, čo sme spravili, žiaci nepochopia a ešte sú na nás nahnevaní? Aj my zažívame situácie, keď nám žiaci kladú do očí a my potom do triedy musíme prísť a komunikovať s nimi ďalej.

Dá sa to naučiť?

„*Keď nám to sľúbil, musí nám to dať,*“ povie Róm z filmu. Pozrieme sa na smetie v celej osade a povieme si, za to si predsa môžu sami a už sme preč. Kuffa ostáva a bojuje s veternými mlynmi. Má svoje jednoduché pravdy: S drezúrou máš rýchlejšie výsledky, no keď krotiteľ zabudne bič, tiger mu odtrhne hlavu. Keď vychovávaš, tak je to trvalejšie. Toto pravidlo funguje aj v škole, je veľký rozdiel, či žiak robí niečo zo strachu pred trestom alebo z vlastnej vôle. Kuffa verí tomu, že robí niečo, čo má zmysel. Drevené nelegálne chatrče mení na murované nelegálne chatrče a mení aj myslenie ľudí. My ostatní vidíme stále len osadu plnú chatrčí. O koľko menej viditeľná je práca učiteľa? Pri ňom a starostovi Spišského Hrhova Vladimírovi Ledeckom máme istotu, že rómsky problém sa riešiť dá. Istota je však aj v tom, že ak by sa títo ľudia dali na podnikanie, určite by v ňom boli rovnako úspešní. Takýto každodenný boj s bezútešnosťou, sklamaniami a neviditeľnými víťazstvami pre okolie bojujú mnohí učitelia. Oni asi najlepšie vedia povedať, ako sa naplňujú žiacke kompetencie štátneho vzdelávacieho programu pri žiakovi, ktorého 7-členná rodina spí v dvojposteli, nemá doma elektrinu a ani vodu. V závere by sa malo objaviť optimistické tvrdenie. No neobjaví sa. Isté je len to, že ľudia ako Kuffa, Ledecký a učiteľky z Dobšinej zúfalo potrebujeme. ■

264 Slová obsahujúce aa, bb, cc, dd, ee...

Nájdite slová bežne používané v slovenčine, ktoré obsahujú dve za sebou idúce rovnaké písmená. Prezradíme, že my sme našli slová obsahujúce aa, bb, cc, dd, ee, ff, gg, hh, ii, jj, kk, ll, mm, nn, oo, pp, rr, ss, tt, uu, zz. Niekedy vám rýchlo napadne slovo cudzieho pôvodu, napr. pizza. Je to v poriadku, ak sa to slovo v slovenčine bežne používa. Ale rýdzo slovenské slovo „roz-zúrený“ je hodnotnejšie. A ešte čosi: vo výnimočných prípadoch môžete pridávať mäčkene či dlžne.

265 Nezmysly z učebnice prírodovedy

Na obrázku je text z učebnice prírodovedy pre 4. ročník. Prvá veta „Svetlo sa šíri trikrát rýchlejšie ako zvuk.“ je fyzikálny nezmysel. Ako to má byť správne?

Ďalej nasleduje postup, ako odhadnúť vzdialenosť búrky. Na prvý pohľad vyzerá záhadne a nevysvetliteľne, ale skutočne dáva približne správne výsledky. Prečo je to tak?

Nauč sa, ako sa dá približne vypočítať vzdialenosť búrky.

• Svetlo – blesk sa šíri trikrát rýchlejšie ako zvuk – hrom. Vďaka tomu možno odhadnúť, ako ďaleko je búrka. Počítame sekundy od chvíle, keď uvidíme blesk, do chvíle, keď začujeme hrom.

Napríklad: Čas medzi bleskom a hromom je 6 sekúnd. Potom $6 : 3 = 2$.
Búrka je vzdialená 2 kilometre.

266 Kto tu klame? (Minidetektívka)

V nedeľu ráno o ôsmej sa v dome manželov Newmanovcov ozval výstrel. O chvíľu našla pani Newmanová svojho manžela v hale zastreleného. Ihneď zavolala políciu. Inšpektor vypočul všetkých päť osôb, ktoré sa v to ráno nachádzali v dome. Tu sú

ich odpovede na otázku, čo robili v okamihu výstrelu:

Manželka: „Ešte som spala.“

Kuchár: „Pripravoval som raňajky.“

Služobná: „Upratovala som terasu.“

Záhradník: „Polieval som kvety v záhrade.“

Sluha: „Bol som zo schránky vyzdvihnúť poštu.“

Inšpektor si hneď uvedomil, že jedna z týchto osôb klame a obvinil ju z vraždy. O koho išlo?

267 Preložte dve zápalky

Aké najväčšie prirodzené číslo viete dostať z čísla 508 na obrázku preložením dvoch zápalkiek? ■

Odpovede a komentáre nájdete na strane 38.

UČTE A VZDELÁVAJTE SA s eTwinning-om

Minulý rok sa zúčastnilo na medzinárodných seminároch eTwinning doma a najmä v zahraničí 110 slovenských učiteľov a viac ako 700 učiteľov absolvovalo rôzne typy školení eTwinning. To všetko **BEZPLATNE** s možnosťou získania kreditov.

Aj v roku 2017 vám program eTwinning – komunita európskych škôl ponúka bezplatne:

- ▶ Účast' na školeniach a webinároch
- ▶ Vycestovanie a účast' na medzinárodných eTwinning seminároch a odborných workshopoch
- ▶ Online databázu európskych učiteľov pre nájdenie si partnera do projektu eTwinning alebo Erasmus+ (KA1, KA2)

- ▶ **Bezpečný virtuálny priestor** pre prácu na projekte s partnermi a žiakmi – TwinSpace
- ▶ Online **účast' v Skupinách eTwinning**, kde si učitelia vymieňajú osvedčené postupy, diskutujú o vyučovacích a učebných metodikách a mnoho ďalšieho

Ak máte záujem pracovať na svojom profesionálnom rozvoji, pridajte sa ku komunite motivovaných európskych učiteľov a držte krok s dobou.

Tel.: +421 41 513 5070, +421 915 111 930
www.etwinning.sk www.etwinning.net

Erasmus+

vybraný žiak urobil stojku na rukách s opretím o stenu, samozrejme za pomoci učiteľa. Následne sa pokúšal vypiť pomocou slamky vodu z pohára, ktorý bol položený pod ním. Aktivita sa môže použiť aj ako súťaž pre prácu v skupinách „kozmonautov“.

Nasledovalo usporiadanie planét nakreslených na výkresy na hodinách výtvarnej výchovy, vymodelovanie slnečnej sústavy z plastelíny a poukladania vytvorených vesmírnych objektov na výkres podľa presného poradia v slnečnej sústave.

Na hodine matematiky si zasa žiaci vypočítali dátumy narodenia niektorých kozmonautov a významných udalostí z oblasti kozmonautiky.

Na prírodovedu si mohli priniesť zaujímavé knihy a pripraviť si rôzne otázky typu: *Ako je to s rozpínaním vesmíru?* Pri tejto otázke pomôže ako vysvetlenie daného javu obyčajný balón, na ktorom čiernou fixkou urobíme niekoľko bodov (vesmír – galaxie – vzdialenosti medzi hviezdami). Keď balón nafúkneme, body sa postupne s balónom rozpínajú a žiakom aspoň takouto formou priblížime danú problematiku. Môžeme spomenúť amerického astronóma Edwina Hubbľa, ktorý zmeral rýchlosť rozpínania sa vesmíru a v roku 1925 objavil, že existujú galaxie aj mimo *Mliečnej dráhy*.

Nemenej dôležitá je aj aktuálna informácia o smrti významného amerického kozmonauta slovenského pôvodu Eugena A. Cernana a o jeho aktivitách v rámci amerického vesmírneho programu (<http://bit.ly/2laPtnX>).

Na záver som ešte žiakom premietol cez dataprojektor nádherné zábery vesmíru zhotovené práve pomocou Hubblovho vesmírneho ďalekohľadu. Stačí zadať *Hubblv teleskop* do obrazového vyhľadávača *Googlu* alebo použiť link s najnovšími zábermi tohto vesmírneho teleskopu: <http://bit.ly/2IHrN-Fu>). ■

Tajomný vesmír

Najprv inšpiratívna výstava, potom zaujímavé hodiny

Miroslav DEGLOVIČ, ZŠ Pavla Marcelyho, Bratislava

V rámci projektového vyučovania *Tajomný vesmír* sa štvrtíci zúčastnili tematickej výstavy o kozmonautike – *Cosmos Discovery*. Táto svetová výstava bola rozdelená do desiatich galérií, v ktorých sme videli viac ako 200 originálnych artefaktov z vesmírnych misií USA a ZSSR. Každý žiak dostal pri vstupe *Space Card* – kartu s menom a príbehom reálneho kozmonauta.

Po krátkom, ale zaujímavom filme o tajomstvách dobývania vesmíru si žiaci poprezerali moduly ruského *Sojuzu*, oboznámili sa s americkým projektom *Apollo*, obdivovali obrovský model rakety *Saturn* a niektorí sa dokonca dotkli kameňa z Mesiaca. Nechýbali ani profily našich troch kozmonautov – Ivana Bellu, Vladimíra Remeka a Eugena Cernana. Okrem mnohých videoprojekcií dopĺňali výstavu technológiou dioráma, vďaka ktorým mohli niektorí žiaci vstúpiť napríklad

na planétu Mars. V závere ich čakala rozsiahla interaktívna *playzóna Cosmocamp*, kde si vyskúšali náročný výcvik kozmonautov.

Žiaci boli výstavou doslova nadšení, a tak im získané informácie pomohli na hodinách prírodovedy lepšie chápať tematické celky venujúce sa vesmíru a kozmonautike.

Inšpirovaní výstavou

V rámci utvrdenia i rozšírenia učiva si žiaci v triede vyskúšali pitie v *bezváhovej stave*. Spočívajú v tom, že

Dnes už deti od školy očakávajú oveľa viac ako kriedami zaprášené tabule a zošity s okrajmi. Chcú byť stále v pohybe, v strehu, vyhľadávajú, skúmajú, hodnotia. A my učiteľia vyhľadávame, skúmame, zbierame, tvoríme a hodnotíme s nimi, aby sme im všetky múdrosti mohli odovzdať čo najpútavejším spôsobom. Takže, keď sa naskytne príležitosť výučby v teréne, neváhame ani chvíľu.

Expedícia Budatínsky hrad

Naši piataci sa stali súčasťou 6. ročníka projektu alternatívnej formy vyučovania s názvom *Expedícia Budatínsky hrad*. Dominanta okolia Žiliny a súčasť *Považského múzea* láka do svojich zrenovovaných priestorov čoraz viac návštevníkov a práve detské prehliadky patria k najzaujímavejším. Výrobky z drôtu, drevené hračky, historické dokumenty, predmety, archeologické nálezy. Keďže je naša škola zameraná na výučbu regionálnej výchovy, žiakov hneď na začiatku očarila drotárska miestnosť s rôz-

nymi predmetmi z drôtu. Také niečo však nevideli prvýkrát. Mnohé z nich už drôt ohýbali, veď najznámejší drotársky umelec Jozef Holánik – Bakel pochádza z obce Dlhé Pole. Žiaci tak nabrali inšpiráciu na nové výrobky. Handrové bábiky, vypchaté zvieratá, kostry, kosti z mamuta. Pred deťmi sa spolu s dverami do miestností

Foto: Magdaléna Lacková, cestovanie.pravda.sk

Malí drotári na hrade

Regionálne vyučovanie spojené s tradičnými remeslami

► Magdaléna LACKOVÁ, ZŠ s MŠ Dlhé Pole

otvárali čarovné svety z rôznych historických období. Okrem samotných exponátov ich zaujali tvorivé dielne, kde si mohli overiť svoje vedomosti

Na záver si žiaci mohli vyrobiť vlastný drôtený výrobok. V tejto činnosti sa mnohí vyžívali, a tak vznikali takmer dokonalé podobizne anjelov, zvierat a ovocia.

Keďže je naša škola zameraná na výučbu regionálnej výchovy, žiakov očarila drotárska miestnosť.

a zručnosti. Najskôr vyrábali papierové bábky – zvieratká na prst. Tu si precvičili jemnú motoriku a kreatívne myslenie. Potom sa potrápili pri hádaní predmetov z minulosti. Uhádnuť kedysi používanú kulmu na vlasy, varič na vajíčka či hrebeň na fúzy nebolo jednoduché.

Učenci histórie

Po prehliadke hradu sme sa rozbehli za tajomstvami priľahlého parku, v ktorom sa nachádza 270-ročný platan javorolistý, ktorý získal ocenenie *Strom roka 2016*.

Po oddychu v prírode pohľadili detské duše nádherné maľby a sochy vo vynovenej kaplnke.

Alternatívne vyučovanie zožalo úspech. Žiaci si z prehliadky priniesli aj *Certifikát učencov histórie uhorského grófa Gejzu Čákiho*. A s takým „papierom“ na stene sa učí a motivuje o trochu ľahšie. ■

Numbers and Sums

In the same vein, consider too printing off some simple word problems from an elementary school mathematics site and having your student solve these. If a group of students huddle around you, you might make up a point system or make it a race. You might also buy a pack of simple math flashcards, and either yourself read the problem out loud in English; all calculations must likewise be announced in English. This may seem silly to you, but having the ability to think about numbers and perform basic calculations in English will give your students a huge advantage as they enter the international workforce, and this is not a skill that is much covered except in bilingual schools.

Guess my Favorites

You might also choose a favorite item and have students try to guess. For example, you might say that you like puppies and kittens but not dogs and cats, and students would have to guess that you like words with double consonants. *“Do you like apples, then?” “Of course, but not oranges.”* This game is great in that you can cater the theme to the level of your students.

For the little guys, you can always default back to the perennial favorite of “I Spy”, or practice questions forms by asking them how many people they see with purple backpacks or prepositions by asking if a particular poster is over, under, or beside a given door. Whatever you do, keep it light and fun; you do still need your attention to be monitoring after all!

Happy teaching! ■

Ilustr. foto: zumanual.daphne.sk

Hallway Games

The respect you earn outside the classroom may translate to fewer interruptions during lessons

► Autumn SIEGEL, Slovenská komora angličtinárov

Teachers are always concerned that they do not have enough time in the school year to finish everything that is required of them, but the respect you earn outside the classroom may translate to fewer interruptions during lessons.

Rarely do education circles see their own videos go viral, but a recent one showcasing a North Carolina literacy teacher has caught the attention of mainstream traditional and social media. The minute-long clip (found at: bit.ly/2IVH1Gj) showcases an energetic Barry White Jr. performing a personalized handshake with each of his students before they enter the classroom, a ritual that he follows up with a choreographed classroom rhyme before the students can delve into the day’s content.

White has said that he believes that students can only learn once rapport has been built, and that he came up with the idea after school administrators encouraged staff members to find creative ways to engage students. Here are a few other ways to bond with students beyond the four classroom walls.

English Time Doesn’t End

As a language teacher, your job is not to impress upon your students grammar, but the very real and complex task of getting them to think and function in a foreign language. Except in emergency situations, continue to speak to them in English even there. Strike up conversations while you’re keeping watch. You will learn a lot about their interests, tal-

---

Your job is not to impress upon your students grammar, but the complex task of getting them to think in a foreign language.

---

ents, accomplishments, and fears on those steps, and using this knowledge, may be able to tailor some of your conversation lessons or suggest topics for their presentations. You may also be able to gauge these with older students by using trivia questions; students will be proud of the categories they can master, and you may be able to direct them to unexpected career paths. Wasn’t there once a memorable teacher who did the same for you?

Gottwaldovo telo chceli udržať chemickými injekciami

Pôvodne chcel byť kňazom, no skončil v armáde. Nikdy nebojoval, lebo mal označenie „E“ – politicky nespoľahlivý. Musel v zlých podmienkach manuálne pracovať pre štát aj pri stavbe podzemných miestností na uloženie tela komunistického prezidenta Klementa Gottwalda.

► Vladimír KADLEC, Post Bellum

„Keď zomrel Gottwald, veľkí lekári na žiadosť vtedajšieho vedenia chceli uchovať jeho telo. Rozhodli sa, že jeho telo nebudú balzamovať, ako to robili u egyptských faraónov, ale že telo zachovajú a udržia pomocou chemických injekcií,“ hovorí Bernard Bokor.

Aby mohli zachovať telo prezidenta Klementa Gottwalda, potrebovali komunisti chladnú klimatizovanú miestnosť niekde hlboko pod zemou. Zvolili budovu pamätníka na pražskom Vítkove. „My sme boli ako rota vybraní, aby sme stavali bunker. Pracovalo sa na tri zmeny, kamenári boli najdôležitejší a ďalšie zmeny boli ľudia na ťažké práce, najskôr rozbíjali kamene, potom ich odvážali. Ja som im dovážal jedlo. Hotoví sme boli za šesť mesiacov. Gottwaldovo telo napriek snahám komunistov začalo už po deviatich mesiacoch hniť,“ spomína Bokor.

Gottwaldovo telo bolo v hrobke uložené v rokoch 1954 – 1962. Zlý stav tela, ako dôvod na spopolnenie, bol neskôr spochybnený. Na Vítkove bolo vybudované laboratórium, miestnosť pre lekárov a sestry, strojovňa a rozsiahly systém vzduchotechniky, kde bolo potrebné udržiavať stálu teplotu 15 °C a vlhkosť 80 %.

Bokor sa k stavbe podzemného priestoru pre telo Gottwalda dostal ako konštruktér po rozpustení pomocných technických práporov (PTP). V PTP strávil 40 mesiacov na rôznych miestach v Československu ako tzv. politicky nespoľahlivý občan. Zatkli ho počas Akcie K, zatvárania mužských reholí, v roku 1950 ešte ako študenta teológie. „Tábor bol na konci roku 1953 oficiálne rozpustený a zatvorený, ale my sme pred odchodom museli podpísať, že budeme

Viac o tomto príbehu nájdete na <http://www.pametaroda.cz/story/bokor-bernard-1924-1353>

POST BELLUM je nezisková organizácia, ktorá dokumentuje príbehy pamätníkov dôležitých historických udalostí 20. storočia a snaží sa, aby sa o týchto príbehoch dozvedela širšia verejnosť.

Úmrtie Klementa Gottwalda

Klement Gottwald bol prvý československý komunistický prezident. Narodil sa v roku 1896 ako nemanželský syn robotníčky z Moravy a vojaka rakúsko-uhorskej armády. Vyučil sa za truhlára, bojoval počas prvej svetovej vojny a po vojne pracoval v stolárskej dielni. Od roku 1926 bol komunistickým funkcionárom na Slovensku a redaktorom komunistického tlače. Po roku 1945 bol predsedom KSČ, dvojnásobným premiérom a po roku 1948 bol zvolený za prezidenta. Počas jeho vlády došlo k mnohým vykonávaným politickým procesom, bolo vykonaných vyše dvesto trestov smrti. Gottwald zomrel v rovnakom mesiaci a roku ako generálny tajomník Komunistickej strany Sovietskeho zväzu Josif Stalin. Gottwald odletel 8. marca do Moskvy na Stalinov pohreb, vrátil sa po troch dňoch a 14. marca vo veku nedožitých 57 rokov zomrel. Pravdepodobne mu pre zlý zdravotný stav kvôli závislosti od alkoholu po lete praskla výduť na aorte.

pracovať iba manuálne – doly, hute, stavebníctvo. Dostali sme len tieto tri možnosti,“ hovorí Bokor.

Bernard Bokor sa narodil v roku 1924 v Pečeňadoch v okrese Piešťany. Otec odišiel rok po jeho narodení za prácou do Argentíny, matka ho nasledovala, keď mal Bernard 5 rokov. Odvtedy sa o neho starala babička. Chodil do školy, ktorú spravovali sestry sv. Kríža, na internát do Šaštína a na saleziánske Biskupské gymnázium v Trnave a pedagogický inštitút. V roku 1949 nastúpil na štúdium teológie v Žiari nad Hronom, ktoré však trvalo iba rok do Akcie K. Študenti boli v noci autobusmi so zatemnenými oknami odvezení do Podolinca, kde ich vo veľkom kláštore sústredili vyše štyristo.

Po štyroch mesiacoch v Podolinca dostali povolávacie rozkazy na vojnu a boli odvezení do 52. pomocného technického práporu v českej Svätej Dobrotivé. PTP fungovali ako útvary Československej armády v rokoch 1950 – 1954 na prevýchovu nespoľahlivých osôb a podliehali brannému zákonu a tiež ako lacná pracovná sila pre vybrané odvetvia. Ako nespoľahliví boli izolovaní od bojových jednotiek. Využívať vojakov na prácu však bolo v rozpore s branným zákonom, preto došlo od roku 1954 k reorganizácii. ■

keď prídete do triedy a práve tam nie je učiteľ, aj tak všetci pracujú. Fungujú z vnútornej motivácie. A o štvrtej nechcú ísť domov.“

A čo na to štát?

Podľa prieskumov je v ČR viac ako 30 % rodičov nespokojných so štátnym vzdelávaním. „Zvyšuje sa počet rodičov, ktorí majú jasnú a fundovanú predstavu o tom, ako by mali byť ich deti vzdelávané a sú ochotní investovať určitý objem financií, aby tieto predstavy boli naplnené,“ hovorí Pavla Katzová, predsedníčka združenia súkromných škôl. Bob Kartous z EDUin tvrdí, že rodičom prekáža najmä priemyselný prístup s cieľom naliať do detí ľahko merateľnú sumu vedomostí, naučiť ich disciplíne a rešpektu k domnejšej autorite. Štátne školy sa dezertérom netešia. Reakcie sa českí rodičia dočkali tohto roku v januári, keď ministerstvo školstva začalo obmedzovať schvaľovanie nových žiadostí. V rozpore s vlastnou vyhláškou zamietajú žiadosti z dôvodu nenaplnenia kapacít verejných škôl v daných lokalitách. Pokojné neostávajú ani akreditované školy, lebo ministerstvo ide revidovať aj už schválené žiadosti. Výhradám začína čeliť aj možnosť domáceho vzdelávania na 2. stupni. Podľa Boba Kartousa: „Namiesto zakazovania nových škôl, by ministerstvo malo starostlivo skúmať, prečo rodičia volia odchod, vyhodnotiť tieto dôvody a tie relevantné sa pokúsiť integrovať do verejného školstva.“

Nebehať v triede ani na okruhu!

Ťažko hodnotiť ako je to na Slovensku, keďže cielene tento trend nie je sledovaný. Pár príbehov škôl, ktoré si založili rodičia poznám sprostredkovane. Napríklad Montessori v Bratislave, laznická škola v Zaježovej alebo Bakomi v Banskej Štiavnici. Ich iniciátorov spája najmä kritika voči obsahu, metódam a nastaveniu vzťahov žiak – učiteľ. Ako hovorí učiteľka zaježovskej školy, keď vzdelávanie prestane byť bojom *kto z koho*

Školy rozhl'adených rodičov

O rodičovských školách, ktoré rastú ako huby po daždi

- Viera LUTHEROVÁ, ZŠ pre sluchovo postihnutých, Kremnica, členka Inštitútu psychoterapie a socioterapie

Nespokojnosť rodičov so vzdelávaním na školách nie je žiadnou novinkou. Mnohí sa zaujímajú o kvalitu vyučovania, poznajú alternatívne prístupy, dočítali sa o nových metódach, sami majú skúsenosti zo zahraničia alebo len viac premýšľajú. Podľa prieskumu v rámci kampane *Chceme vedieť viac*, si 74 % slovenských rodičov myslí, že prístup učiteľov ku žiakom by sa mal zlepšiť. 71 % chce, aby bolo vzdelávanie postavené na vzájomnej spolupráci žiakov a 48 % by uvítalo väčšie zapojenie do procesu vzdelávania.

Spravíme si po svojom

Nespokojní sú aj rodičia v Česku. V posledných rokoch sa rozšíril nový fenomén. Bezmocnosť relevantne ovplyvniť rigidný školský systém sa stala hnacím motorom pre zakladanie vlastných škôl. Aktuálne je v Česku v prevádzke 145 súkromných základných a 333 materských škôl. Podľa Jiřího Macha, ktorý sa venuje *rodičovským* školám, väčšina z nich vznikla z rodičovskej iniciatívy. Len v poslednom roku ich pribudlo 21. Pritom minimum škôl je založených kvôli generovaniu zisku. Niektoré sú plánované ako dlhodobý projekt, iné budú v prevádzke len dovtedy, kým budú deti týchto rodičov školopo-

vinné. Mimo štatistiky sú deti z komunitných škôl alebo vzdelávacích skupín. Nie všetci rodičia chcú totiž podstúpiť zložité vybavovanie. Riešenie je jednoduché. Rodičia, ktorí chcú svoje deti vzdelávať inak, ich oficiálne zaradia do domáceho vzdelávania a potom spolu vytvoria svoju malú školu. Nie je akreditovaná ani zaradená v systéme škôl. Rodičia si prenajmú priestory, najmú si učiteľa alebo niektoré predmety učia sami.

Školstvo čelí generácii vzdelaných, rozhl'adených rodičov. Sú nároční, kritickí, zaujímajú sa o vzdelávanie.

Niekedy nápad podporí obec a poskytne priestory. Počty detí v mnohých školách ledva presiahnu tucet. Stanislav Svoboda sa spojil s inými rodičmi a založil školu pre nadané deti. Skupina rodičov v Liberci sa zas rozhodla vsadiť na samostatnosť a založili si Slobodnú školu. Dnes v nej vzdelávajú 18 detí. Aj skupina rodičov v Jilemnici si spravila svoju školu. V tomto roku do nej prijali aj deti, ktoré s pôvodnou komunitou nemali nič spoločné. Hlava iniciatívy hovorí: „Fascinujúce je, že

a stane sa spoločným záujmom žiakov a učiteľov, syndróm vyhorenia nehrozí.

Monika Katunská participovala na založení Súkromného športového gymnázia v Košiciach. Pri športových talentoch je potrebné primerane vyvážiť akademickú a športovú prípravu. Zlyhávala spolupráca so základnými školami, ktoré neboli ochotné vytvárať špeciálne podmienky pre športovcov. Malá ochota, spory a prekážky, ako ospravedlniť počet dní, ktoré dieťa strávi mimo školy, skĺbiť začiatok vyučovania s nočným príchodom z turnaja alebo polročnú písomku s fyzicky náročnou vrcholiacou prípravou pred majstrovstvami. Rozhodnutie padlo na založenie nerentabilného projektu ZŠ pre športové talenty. K tomu sa pridružila osobná skúsenosť s vlastným dieťaťom s poruchami učenia a trieda pre deti s narušenou komunikačnou schopnosťou bola na svete.

Petra Harčariková má tiež osobnú motiváciu: dieťa s poruchou pozornosti. Všetci odborníci vedia, že

chciet takéto dieťa vzdelávať celý deň posediačky jednoducho nejde. S manželom teda založili vlastnú školu pre deti s ADHD. V Prešove fungujú druhý rok a darí sa im.

Podnetom pre založenie súkromnej školy, ktorá vzdeláva deti s autizmom v Prešove, bolo podľa zriaďovateľky Evy Turákovej tiež hľadanie riešenia pre syna. Dnes vzdeláva 113 detí v materskej, základnej a praktickej škole. Podľa jej slov rodičovské školy prioritne zapchávajú diery v systéme. Monika aj Petra mi povedali, že motivácia prekonať prekážky je sýtená aj porozumením pre cudzie deti s ťažkosťami. Zatiaľ je situácia taká, že klasická škola nevie pracovať s deťmi, ktoré sa odkláňajú od normy.

Kto pôjde z kola von?

Keby sme to zredukovali, tak motivácia vzdelávať dieťa mimo systému verejných škôl vyplýva z nespokojnosti v dvoch hlavných oblastiach. Jedna je zastaranosť spôsobu vzde-

lávania. Druhá je neschopnosť adekvátne zachytiť deti so špeciálnymi potrebami a talenty.

Školstvo čelí generácii vzdelaných, rozhladených rodičov. Sú nároční, kritickí, zaujímajú sa o vzdelávanie a nemajú dobré spomienky na svoje školské roky. Tí odvážnejší odchádzajú mimo hlavný prúd. Pre celý systém to nie je dobré. Všetky tlaky zmeniť tradičnú školu, vyfučia bokom. Odchádzajú šikovní učitelia, rodičia, ktorým záleží a veľa nadaných detí. Potom sa môže zdať, že to vlastne také zlé nie je a nespokojných je len pár.

Poviem to z iného konca. Robím semináre pre školy a angažujem sa v pripravovanej školskej reforme. Som zaskočená z toho, aká apatia, rezignácia a neochota v súvislosti s touto témou panuje. Nuž, nereformujme, keď je to taký hlúpy nápad. Hlavne, aby bolo koho učiť za desať, pätnásť rokov. Alebo to spravíme ako v Čechách? Zakážeme a hotovo! ■

Bádateľsky orientované vyučovanie už objavili aj slovenské školy

Po absolvovaní 3-dňového kurzu vo *Vzdelávacom centre Zaježová* je 50 slovenských učiteľov a učiteľiek pripravených priniesť metodiku bádateľstva do svojich tried. Cieľom tejto metódy je pestovať v žiakoch prirodzenú zvedavosť, podnecovať ich chuť skúmať a učiť sa. Okrem rozvoja kritického myslenia táto metóda podporuje dobré vzťahy a spoluprácu v triede. Žiaci vďaka nej získajú dôležité zručnosti využiteľné aj v dospelosti.

Samotní učitelia sa o tom mohli presvedčiť počas bádateľských lekcí, ktoré im na kurze priblížili lektorky *Živice* a českej organizácie *Terreza* v spolupráci s *Technickou univerzitou Zvolen*. „Učitelia sa na kurze okrem iného naučili, že dôležitou zručnosťou každého bádateľa je ume-
nie klásť otázky. Cez správne položené výskumné otázky sa deti dopracujú k hypotézam, ktoré následne overujú. Takýto spôsob učenia ich baví a motivuje k hľadaniu odpovedí napr. na

to, prečo sa listy na jeseň sfarbia alebo ako funguje erózia pôdy“ vysvetľuje Ivana Poláčková, koordinátorka projektu.

Na podporu bádateľsky orientovaného vyučovania každá škola dostala 4 tablety, ktoré im majú pomôcť pri bádani po rastlinnej diverzite svojho mesta alebo obce. Slovenské školy tak pomôžu naplňovať medzinárodnú databázu divo rastúcich rastlín. Bádateľská metóda vyučovania sa na Slovensku šíri aj vďaka projektu *Tajný život mesta* a finančnej podpore generálneho partnera projektu, spoločnosti *Veolia*.

Viac informácií o projekte na www.tajnyzivotmesta.sk. ■

Inzercia

Stredoslovenská vodárenská prevádzková spoločnosť, a.s.

Podtatranská vodárenská prevádzková spoločnosť, a.s.

živica
INŠPIRUJEME K ZMENE

Vchádzate hlavným vchodom?

V tejto krásnej secesnej budove (GAMČA, Bratislava) som strávil svoje gymnaziálne roky. Nikdy som však do nej nevstupoval týmto majestátnym vchodom. Ako žiaci sme museli každé ráno vchádzať škaredým zadným vchodom zo školského dvora. Dôvod? Z dvora sme vošli rovno do šatní. Keby sme boli vchádzali hlavným vchodom, pošliapali by sme schodisko a kúsok chodby na prízemí. Architekt Ödon Lechner sa určite obracal v hrobe.

Nerobte túto chybu! Architekti vedia, prečo venujú čelným fasádam a hlavným vchodom toľko pozornosti. Chcú, aby ich ľudia používali. Naozaj to nie je jedno.

Vrátnica verzus recepcia

Vstup do školy nemôže byť z bezpečnostných dôvodov celkom voľný – prichádzajúci musí nadviazať istú komunikáciu s personálom školy. Väčšinou na to slúži vrátnica či recepcia. Málokto si uvedomuje, že aj podoba tohto zdanlivo neďôležitého priestoru veľa vypovedá o kultúre a klíme školy a spoluvytvára ju.

Slovo *vrátnica* je odvodené od slova *vráta*, v ktorom počujeme základ *vrátiť* či *zavrátiť*. Úlohou vrátnika je prichádzajúceho *prelustrovať* a ak nevyhovuje daným kritériám, nepustiť ho do budovy. Vrátnik tu nie je pre prichádzajúceho, ale pre školu – chráni ju pred vstupom nepovolaných osôb. Vrátnica je spravidla umiestnená ešte pred vstupnými dverami do školy (horný obrázok). Posilňuje tak dojem školy ako stráženej či hermeticky uzavretej inštitúcie.

Slovo *recepcia* je naopak odvodené z latinského slova *receptio* – prijatie. Recepcia je tu pre prichádzajúceho – jej úlohou je hosta prijať, privítať a pomôcť mu. V hoteloch sú recepcie, nie vrátnice, pretože hotelu záleží na tom, aby na prichádzajúceho urobil dobrý dojem. Aj školám by na tom malo záležať. Moderné školy preto namiesto vrátnic budujú recepcie umiestnené vo vstupnom vestibule. (Na snímke vľavo je recepcia *Cirkevnej ZŠ Narnia* na Beňadickej ul. v Bratislave.) Úlohou recepčného je návštevníka privítať a pomôcť mu. Posilňuje tak dojem školy ako otvorenej inštitúcie, priateľskej a ústretovej voči návštevníkovi a voči komunikácii s okolím.

Základná škola v Líbeznici

V októbri 2015 bol v českej obci Líbeznic (na severnom okraji Prahy) slávnostne otvorený nový pavilón tamojšej základnej školy s kapacitou 8 tried (240 žiakov) I. stupňa. Návrh pochádza od Ing. arch. Adama Halíře z ateliéru *Projektil architekti*. Celá názkoenergetická stavba je inšpirovaná témou slnečnej sústavy.

Átrium v strede kruhovej budovy predstavuje Slnko, okolo ktorého „obieha“ osem tried. Átrium slúži ako učebňa či herňa pod šírým nebom. Okolo neho vedie jediná chodba, z ktorej možno vstúpiť do ktorejkoľvek triedy, zborovne či jedálne. Každá z tried reprezentuje jednu planétu slnečnej sústavy a má svoju charakteristickú farbu, v ktorej sú realizované aj nápisy na dverách, čísla skriniek a tiež detaily vybavenia a nábytku v triedach.

Budova, v ktorej zároveň sídli aj základná umelecká škola, je využívaná po celý deň: v dopoludňajších hodinách slúži na riadne vyučovanie, poobede pre družinu a vo večerných hodinách sa v nej konajú rôzne workshopy a kultúrne programy pre verejnosť. Jedáleň možno totiž jednoducho prekonfigurovať na priestor vhodný na koncert základnej umeleckej školy, prednášku či filmové predstavenie.

Hoci Líbeznic majú iba 2 500 obyvateľov, ich nový školský pavilón bol nominovaný na českú cenu za architektúru. Obdivuhodný počin hodný nasledovania!

Nová budova, staré vzdelávanie

Školou v Líbeznici sme boli nadšení iba do chvíle, keď sme narazili na túto snímku z tamojšej triedy. Prezrádza, že architekti síce naprojektovali zaujímavú modernú budovu, ale tam sa inovácia zastavila. Zariadenie tried a procesy, ktoré sa v nich odohrávajú, inováciou neprešli. Vidíme tradičný, neflexibilný školský nábytok vhodný iba na pevné zariadenie triedy (ktoré sa málokedy mení) a na frontálne vyučovanie, ktoré je na snímke zachytené. Architektúra 21. storočia sa tu snúbi s pedagogikou 19. storočia, čo je škoda. ■

V tejto novej rubrike vám budeme pravidelne prinášať pohľady do školských interiérov a exteriérov u nás aj v zahraničí s komentármi Vladimíra Burjana.

O prírode aj v prírode

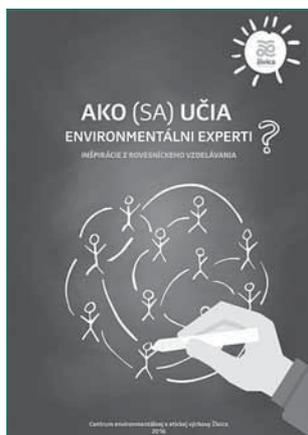
Zaujímavé webové stránky nielen pre učiteľov

► Peter FARÁRIK

O Zaježovej ste už počuli? Ak sa tam práve nechystáte, môžete svojim žiakom sprostredkovane odovzdať aspoň časť zaujímavých aktivít, ktoré tam prebiehajú. Zoberte svojich žiakov do lesa, nech priamo tam využijú všetko, čo ste ich naučili. No a priam žiadúce je hrať sa aj v rámci multikultúrnej výchovy, kde im môžete krásne demonštrovať, že svet nie je čiernobiely.

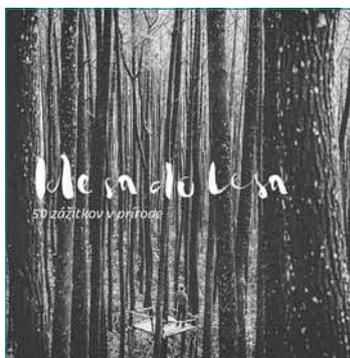
⇒ bit.ly/enviroexperti

Nová príručka rovesníckeho vzdelávania *Ako (sa) učia environmentálni experti* zachytáva **praktické príklady a inšpirácie z mikroprojektov** desiatich základných škôl, ktoré sa v máji 2016 zúčastnili projektu a rovnomeného školenia vo *Vzdelávacom centre* na Zaježovej. Tri dni intenzívneho kurzu plného námetov a aktivít na tému zodpovednej spotreby preniesli následne do svojich škôl. Žiaci sa zhostili aj rovesníckeho vzdelávania, ktoré ich naozaj bavilo. Úvod príručky je preto venovaný tejto inovatívnej a veľmi účinnej forme výučby.

⇒ sosna.sk/content/pr-ru-ka-ide-sa-do-les

Úrodu kvalitných prírodovedných a environmentálnych príručiek zo Slovenska dopĺňa aj novinka od občianskeho združenia *Sosna*. Príručka *Ide sa do lesa* prináša súbor 50 aktivít, ktorými žiaci hrovou a pohybovou formou spoznávajú prírodu a jej jednotlivé zložky. Obsahuje dve časti: metodické materiály pre učiteľov a *Zápisník objaviteľa* pre deti. V spolupráci s vybranými učiteľmi z košických a novoveských škôl sa *Sosna*, o. z. pokúša **oživiť tradičné detské hry**, viazané na prírodné prostredie. Známe hry sú doplnené novými aktivitami.

⇒ www.zelenalaborator.cz

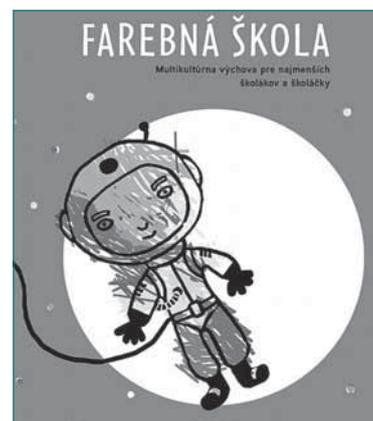
Ako učiť **prírodné vedy** s využitím moderných technológií a prakticky? Inšpirujte sa výborne spracovanými metodickými materiálmi pre výučbu na stredných školách a gymnáziách od učiteľov z českého

Frýdlantu. Výstup projektu obsahuje návrh množstva výučbových aktivít (biológia, chémia, fyzika, geografia), ktoré je možné využiť priamo v teréne.

⇒ bit.ly/farebnaskola

Po vydarenej príručke multikultúrnej výchovy pre najmenších s názvom *Farebná škôlka* (bit.ly/farebnaskolka) pripravila *Nadácia M. Šimečku* podobne zameranú príručku aj pre žiakov 1. stupňa ZŠ. *Farebná škola* ponúka osem vyučovacích aktivít, ktoré hrovým spôsobom reflektujú témy identity, stereotypov a rozmanitosti okolo nás. Využívajú zážitkové formy a metódy a poskytujú priestor nielen na rozvíjanie postojov v oblasti **multikultúrnej výchovy**, ale aj zručností, ako je schopnosť spolupráce v skupinách či komunikačné zručnosti.

⇒ mikegershon.com/resources/

Aj učители môžu byť autormi bestsellerov. Jedným z nich je Američan Mike Gershon, ktorý napísal viacero praktických publikácií pre svojich kolegov, ktorí chcú učenie premeniť na efektívne a zábavné umenie. Mám viacero jeho kníh a vrelo ich odporúčam. Na začiatok si však pokojne vystačíte s **množstvom nápadov** a ihneď využiteľných námetov, ktoré nájdete na jeho webstránke. ■

Film

Únos

Mariana Čengel Solčanská
2. 3., SR

Slovenský film režisérky Mariany Čengel Solčanskej je napínavým pohľadom do minulosti inšpirovaný skutočnými udalosťami na slovenskej politickej scéne deväťdesiatych rokov. Premiéru bude mať 2. 3. 2017.

Film

Piata loď

Iveta Grófová
16. 3., SR

Slovenský film, nakrútený na motívy knihy Moniky Kompaníkovej, ktorá sa stala najlepšou knihou roka 2010. Film získal vo februári *Krištáľového medveďa* v Berlíne. Premiéru bude mať 16. marca 2017.

Literárna cena

Anasoft litera

www.anasoftlitera.sk

Najlepšie ohodnotená a najprestížnejšia slovenská literárna cena za pôvodnú prózu vydanú v uplynulom roku, ktorá kladie dôraz na propagáciu desiatich finálových kníh, ktoré porota vyhlasuje začiatkom apríla.

Inštitúcia

Zážitkové centrum vedy Aurélium

Bratislava
www.aurelium.sk

Centrum vedy je miesto, kde sa prelína zábava s učením. Personál exponáty pred návštevníkmi nestráži, ale naopak ich nabáda k fyzickému preskúmvaniu a pomáha im v realizácii experimentov.

Výstava

Giganty ľadovej doby

18. 2. – 18. 6., Bratislava
www.giganti.cz

Výstavu trojrozmerných rekonštrukcií gigantických živočíchov v skutočnej veľkosti, ktoré žili v rôznych častiach našej planéty pred desiatkami až stovkami tisíc rokov môžete navštíviť v *Prírodovednom múzeu*.

Casopis

Historická revue

www.historickarevue.com

Jediný slovenský magazín o histórii a archeológii, ktorý ponúka zasvätený pohľad na vybrané témy zo svetových a slovenských dejín. Na jeho stránkach nenájdete žiadne bulvárne informácie či konšpiračné teórie.

Grantová schéma

Generácia 3.0

16. 3., SR
www.nadaciapontis.sk

Nadácia Pontis vyhlásila prvý ročník ocenenia, prostredníctvom ktorého chce hľadať najlepšie vzdelávacie prístupy na Slovensku. Výnimočné vzdelávacie prístupy môžu podať prihlášku do 16. marca 2017.

Kultúrne podujatie

Noc s Andersenom

31. 3., SR a ČR
www.nocsandersenem.cz

Na podujatie *Noc s Andersenom* sa na Slovensku minulý rok prihlásilo 235 verejných a školských knižníc. Do zapojených knižníc so zaujímavým programom sa aj tento rok tešia nielen deti, ale aj médiá.

Medzinárodný deň

Deň učiteľov

28. 3., SR

Deň učiteľov sa oslavuje v deň narodenia Jána A. Komenského. Sviatok je oslavou práce všetkých pedagogických pracovníkov, pre ktorých je táto práca poslaním a zaslúžia si za svoje znalosti, trpezlivosť a obetu úctu a poďakovanie.

Mesto hľadájúce svoju identitu

Skopje – harmonická zmes kultúr, náboženstiev, zvykov a jedál

► Barbora BABICOVÁ

Keďže Wizzair otvoril minulý rok novú linku Bratislava – Skopje za neodolateľné ceny (okolo 20 eur za spiatočnú letenku), bola by škoda nevyužiť túto ponuku a neurobiť si predĺžený víkend na Balkáne.

Doprava v hlavnom meste Macedónska je veselá, všade sa trúbi, prípadne kričí, na stopke sa zásadne nestojí ani sa nedodržiava prikázaný smer. Prechádzanie cez priechod je životu nebezpečná vec. Túlavé mačky a psy to však zvládajú s gráciou. Taxíky sú neuveriteľne lacné, rovnako tak jedlo, káva aj alkohol. Všetko chutí famózne. V meste premávajú londýnske *doubledecker*, jedna jazda stojí cca 50 centov. Ak však zabľúdite, najveselší šoféri na svete vás zvezú na správnu zastávku aj zadarmo.

Skopje – malé Las Vegas

Z vrchu *Vodno* je nádherný výhľad. A štvrtý najväčší kríž na svete. Vyveziete sa k nemu modernou lanovkou. Hlavné námestie je gýčové ako Las Vegas, plné sôch, pamätníkov, svetiel a architektúry, ktorá sa snaží ko-

pírovať grécku antiku, zároveň však dýcha európskym modernizmom či islamskou architektúrou. Človek má pocit, že sa ocitol medzi kulisami v hollywoodskom štúdiu. Rekonštrukcia námestia s obrovskou sochou Alexandra Veľkého uprostred vyšla už Macedóncov na miliardu eur. Politici však pokračujú v jeho budovaní aj napriek protestom ľudí.

Stretnutie rôznych kultúr cítiť na každom kroku.

Napriek rozsiahlej modernizácii, ktorá mesto postupne zachvacuje, zachováva si aj kus histórie. Či už v podobe pevnosti *Kale*, ktorá sa nad mestom týči alebo druhým najväčším bazárom na svete po Istanbule s mnohými obchodíkmi a kaderníctvami akoby vystrihnutými zo starých filmov. V meste okrem niekoľkých mešít natrafíte na množstvo ortodoxných kostolov. Rovnako tiež môžete navštíviť galériu v starých tureckých kúpeľoch či pamätný dom

Matky Terezy, ktorá sa tu narodila. Stretnutie rôznych kultúr a náboženstiev cítiť na každom kroku.

Mesto ponúka aj niekoľkých múzeí, väčšinou bez vstupného. Či už sa rozhodnete navštíviť archeologické múzeum na nábreží rieky v jednej z novopostavených budov alebo múzeum v starej stanici, ktorej časť sa zrútila počas zemetrasenia v roku 1963, nebude ľutovať.

Dobrodružstvo v kaňone

Ak vás až tak *neberú* historické pamiatky, vyberte sa na výlet do kaňonu *Matka*, ktorý je od mesta vzdialený len 30 minút jazdy taxíkom či autobusom. Jazero s priesvitnou vodou obklopené horami, ktoré ukrývajú niekoľko jaskýň, malý kostolík a príjemnú reštauráciu so skvelou kuchyňou, je výborným tipom na poldenný výlet. Pravdepodobne tu stretnete Albánca Metyho, ktorý prevádzkuje výlety loďkou, ktoré sú úžasným zážitkom. V letných mesiacoch si môžete urobiť túru ku kláštoru v skalách alebo sa člnkovať v kanoe.

Nezabudnite tiež ochutnať tradičné jedlá Macedóncov – zapekané fazule *tavče gravče*, *skar*, teda mäso grilované na drevenom uhlí, *selske meso* – akýsi mäsovo-hubový perkelt v hlinenej nádobe či *burek*, pečivo z tenkého cesta s rôznymi náplňami od špenátu až po čokoládu. ■

„Kto chce dnes prísť odpovedať?“ spýtam sa, aby som utíšil urozprávanú triedu. Táto veta je istota, zaberie takmer vždy. Nefungovala len na brannom cvičení. Vlastne aj vtedy, všetci sa na mňa v úplnom tichu čudne pozerali. Pozerám sa po triede a striehnem na očný kontakt. Žiak so smelým pohľadom by mohol byť pripravený a vyvolanie môže mať zmysel. Hlavy sú však sklopené, ani oko na mňa nepozrie. Trénujú už pri príchode do školy, vtedy sa tiež na mňa nikto nedíva, aby ma nemusel pozdraviť. Prečo zase ja musím vyberať, zakvílím v duchu a otvorím si svoj učiteľský zápisník.

Hľadám vhodnú obeť, no opäť ma schváti silný kŕč nespravodlivosti. Nechcem byť ten zlý. Mali sa predsa naučiť. To oni ubližujú mne. V podstate som dobrý človek. V pondelok triedim odpad, v utorok polievam kvety, v stredu zberám podpisy na bezplatné školské výlety a plavecké kurzy a vo štvrtok som schopný vyvolať žiaka a dať mu päťku. Idem otvoriť okno, akosi sa mi zle dýcha. Čochvíľa sa budem nejakým žiackym oknom prebijať. *Všetko mi to odrazu vypadlo*, povedala minule Simona dramaticky. Bola taká presvedčivá, že som zrakom behal po podlahe a hľadal stratené vedomosti. Nakoniec sme nič nenašli a stal som sa katom jej víkendy s kamarátkami, lebo rodičia ju po päťke nikam nepustili. Vinník bol všetkým známy. Bol som ním ja.

„Dátum,“ poviem nahlas riešenie všetkých slabošských učiteľov, ktorí sa boja vlastnej zodpovednosti. Dve hlavy sa prepadnú medzi pleciami. „Štvrtá hodina a štvrtá odpoveď,“ rozzúrnil sa naposledy Horáček. „To si neviete nájsť aj nejaký iný spôsob?“ „Ak si vedel, že prídeš odpovedať, mohol si sa pripraviť,“ chytil som ho za slová a pohľadom ťahal k tabuli. Dátumy sú zbabelosť, uznávam, no fungujú.

```
E5E1DA35EA8204DCA6C9A1E41B28
3B3E5B5F8EA274AA1338AADE4E0A
29CAAB43219A2546DD84314DDB661
C42826DAB7960E25114C0FF0967A
CF8B71971FD57D9DC6F139B11E74
8629816B006A031317D78009FE55
2A3347EFCF4EB1E70A54BDD9B188
08E998AAEEAD14C93FC04AA5A0D5
1EF5CAF88939DF7B3B735C5F97BB
874B5C52F0F9BA346761A9B2B66A
CFCE6EFFE57955C794831D7CEBEA
11557296814D01E33FA588DAF437
50F1B63103EA5B10463AF06BDAFE
4D219BF4C430C5803840501954C7
DF24097833B527260A5AC6BB8A1E
A04F29470DF1BA09025709710D98
EEDA307D3229B469468082FA572C
417FCE79424986451D37C18A0D1C
AB52DF0239094D6A6540A4DBE116
3DCC3C4CB3CBA5F2401F5B46E689
```

Skúšal som so zatvorenými očami vybrať perom meno v zápisníku, nepôsobilo to však dobre. Vyzeralo to skôr ako učiteľské vúdú a poniektorí žiaci tvrdili, že som ich preklial, a preto nemohli odpovedať na takú známku,

akú si zaslúžili. Úspešne som im tento logický nezmysel vyhovoriť, no aj tak sa po škole rozšírila prezývka *Diablova ruka*, čo ma prinútilo prestať. Isté obdobie mi veľmi dobre fungovalo, keď som vyvolal dvojicu, ktorá si medzi sebou strihla. Ten, kto prehral, šiel odpovedať. Odrazu mi bolo na hodinách ľahšie, prestala ma ťažiť vina za vyvolávanie. Dlhú som sa však netešil. Druhá strana zmobilizovala sily a prišla s riešením, ako odsabotovať výber. Trieda sa vopred dohodla na systéme, takže neustále dochádzalo k zhode pri strihnutí a dvojica sa zlomyseľne usmievala. Musel som sa vrátiť k *Diablovej ruke* a s trochou podvádzania sa mi podarilo prefíkanú dvojicu vyvolať, čo vyvolalo v triede pobúrenie. Kameň, papier, nožnice sa však stal nepoužiteľným. *Mohli by hádzať kockou, nižšie číslo ide odpovedať*, zide mi na um. Hody kockou by ovplyvniť nedokázali. Kocku však nemám. Navyše to žiaci môžu napadnúť ako nabádanie k hazardu. Potreboval by som generátor náhodných čísel. Vyťukám to do vyhľadávača notebooku a naozaj sa mi zjaví riešenie. Navolím interval podľa počtu žiakov v triede, zväčším na maximum písmo, otočím obrazovku k triede a spustím vyvolávanie. Trieda hypnotizuje obrazovku a ja sa konečne cítim slobodný. ■

► Marián KIČINKO

Agát Broz

„Dúfam, že si z tejto hodiny každý niečo odniesol.“

Vladimír Císař

„Zase päťka, hej?! Tak to sa teda rozlúčte s tým, že vás budem voliť v ankete Zlatý Ámos!“

„V našej škole učítelia nekričia,“ hovorí 13-ročný Krištof, ktorý navštevuje jednu z mála škôl na Slovensku, kde učítelia učia s rešpektom. Staršia generácia si vie predstaviť skôr rešpekt detí k dospelým a ku škole, ale smerom k žiakom

Nezisková vzdelávacia organizácia Junior Achievement Slovensko zorganizovala začiatkom februára celoslovenskú súťaž pre študentov stredných škôl pod názvom *JA Social Innovation Camp*.

Máme maják z marcipánu. Máme mušľu maľovanú. My sme smelí námorníci, veslujeme na pramici. V malej mláke pri komôrke máme modré more. Keď to more preplávame, vrátíme sa domov k mame. Námorníci spolu so svojimi kapitán-

Výstava fotografií

už veľmi nie. A práve o tom je putovná edukačná výstava *Školy s rešpektom* Nadácie pre deti Slovenska, ktorú si môžu požičať školy, samosprávy i MVO.

Fotografie vznikali v rôznych kútoch Slovenska, napríklad v Základnej škole v Kvačanoch, v Škole u Filipa v Banskej Bystrici, či v Základnej škole s materskou školou v Smoleniciach.

Sformulované princípy odrážajú dlhoročné skúsenosti a pohľad na „inú“

školu – takú, kde sa deti cítia bezpečne a rady a kde z nich škola formuje jedinečné osobnosti schopné rozvíjať svoj potenciál.

Po Bratislave a Banskej Bystrici výstava poputuje do Základnej školy v Detve, do Kvačian, uvidia ju riaditelia súkromných škôl vo Vysokých Tatrách... ■

► Stella HANZELOVÁ

Nadácia pre deti Slovenska, Bratislava

Riešenie sociálnych problémov

V konkurencii 100 rovesníkov z celého Slovenska zvíťazil tím v zložení D. Bencsíková, V. Kišková, J. Moncol, M. Braunová a D. Božanská. Ich sociálna inovácia spočíva v spájaní mladých rodín v hmotnej núdzi so seniormi v domovoch dôchodcov.

V rámci súťaže pracovali študenti v zmiešaných tímoch na reálnej výzve. Ich úlohou bolo nájsť najlepšie riešenie na ľubovoľný sociálny problém na území SR a prezentovať ho pred odbornou porotou. Pri riešení

výzvy študenti spolupracovali s konzultantmi z praxe. Víťazný tím prezentoval koncept využitia voľného času seniorov v domovoch dôchodcov v prospech rodín v hmotnej núdzi – príkladom je vytvorenie škôlky pre deti chudobných rodín, v ktorej by seniori pomáhali so starostlivosťou o deti. ■

► Ľubomíra SCHLOSSEROVÁ

Karneval na mori

kami priplávali do prístavu, kde ich čakala *Kráľovná mora*, ktorá všetkým pozdravila a privítala na karnevale, ktorý sa tento rok konal na mori.

Námorníci sa nevedeli dočkať, kedy vyplávajú za sľúbeným dobrodružstvom. Ale verte, nebolo to vôbec jednoduché. Na tejto plavbe museli deti, prezlečené za námorníkov, pirátov, kapitánov a morské príšery, zdolávať rôzne nástrahy, prekonávať prekážky, plniť náročné úlohy. A aby sa im darilo, sprevádzal ich papagáj

Miňo, ktorý nesmie chýbať na žiadnom parníku. Do plachiet pomocou vetra posielal veselé piesne, na ktoré si všetci zatancovali aj zaspievali. *Doplávali sme späť domov k mame? Vôbec o tom nepochybujte! Veď my sme smelí námorníci.* ■

► Soňa KRIŠŠÁKOVÁ

ZŠ Dr. Daniela Fischera, Kežmarok

Týždeň vedy a techniky

V našej škole preferujeme zážitkové vyučovanie a bádateľské aktivity. Tentoraz sme sa rozhodli žiakom priblížiť prírodovedné predmety v *Týždni vedy a techniky*. Každý deň sa im predstavila iná prírodná veda. Usilovní žiaci mohli na konci týždňa, keď pozbierali všetky pečiatky, získať titul *Malý vedec*.

Prvý deň školu ovládli biológia a geografia. Žiaci určovali potravinové reťazce, pozorovali mikroskopický život v kvapke vody, spoznávali zvuky živočíchov, zistili, prečo kysne cesto, čo sa deje s dažďovou vodou, vyskladali si puzzle krajov Slovenska, spoznávali mapové znaky či dokonca boli svedkami výbuchu sopiek. V utorok prišli na rad informatika a technika. Žiaci si vyskúšali, aké je to byť programátorom, poskladali počítač, zapájali elektrické obvody, skladali drevenú posteľ a brúsili drevené výrobky. V stredu si vyrobili chemické šampanské, chemickú dúhu, lávovú lampu, premieňali vodu na víno a hrali sa so slizom. S otvorenými ústami sledovali, ako im ich starší spolužiaci predvádzajú pokusy s ohňom. Predposledný deň ich čakali matematika a fyzika. Žiaci si zahrli piškvorcky, riešili sudoku, merali kapacitu svojich pľúc, pozorovali, ako sa láme svetlo či vzniká elektrický prúd.

Vyvrcholením týždňa bol *Vedecký jarmok*, kedy sa návštevníkom školy predstavili všetky vedy naraz. Pozvanie prijali aj najmenší výskumníci, deti z materských škôl, ktorí nám dokázali, že byť vedcom môže byť naozaj každý. ■

► Marek TÓTH
ZŠ Rozmarínová, Komárno

Konferencia R•A•U

► *Stojím pred školou a netrpezlivo podupkávam. Pozeranie na hodinky zvyšuje môj krvný tlak a v duchu prepočítavam možné trasy rýchlejšie ako Google Maps. Zase to nestihneme. Čo tam s nimi tie učiteľky robia, že decká nechcú odísť zo školy?*

Zdá sa vám tento príbeh neuveriteľný? Pre mnohých rodičov je realitou. Pre ich deti sa nudné hodiny zmenili na dobrodružstvo objavovania záhad a skúmania sveta. Ich učitelia vymenili dennodenný stres za radostné zdieľanie poznatkov a skúseností. Stali sa súčasťou *Riadeného Aktívneho Učenia*.

Stačilo málo. Stačilo zmeniť optiku, presunúť pozornosť od seba a zacieliť ju na žiaka. Stačilo odhodiť storočné stereotypy a skúsiť nové nápady. Nie je to ľahké, chce to odvahu odbočiť z vyjazdenej diaľnice. Vymeniť mapu nakreslenú generáciami za moderné navigačné zariadenie. Zariadenie, ktoré ukazuje možné cesty vedúce k cieľu, ale neprikazuje, kadiaľ musíte ísť.

Stovky učiteľov sa už odhodlali vykročiť na túto cestu a každoročne zdieľajú svoje skúsenosti a čerpajú nové inšpirácie na neformálnom stretnutí. Rozšírite našu komunitu učiteľov na konferencii vo Zvolene 20. apríla 2017. Inšpirovať vás budú Zbyněk Kubáček, Róbert Čapek, Zuzana Berová, Peter Bero a RAU učitelia Dana Žamborová, Peter Pallo a Pavel Spišiak so žiakmi a študentmi. Všetky informácie nájdete na www.liberaterra.sk/r-a-u. ■

► Zuzana BEROVÁ

Vieme o všetkom, ale iba vďaka vám

Zorganizovali ste akciu, ktorá by mohla inšpirovať kolegov z iných škôl? Zúčastnili ste sa na podujatí, ktoré stálo za to? Napíšte o tom krátky článok, pridajte pár fotografií (landscape – na šírku) a pošlite

to všetko na prispevky@casopisdobraskola.sk.

Ak chcete zvýšiť šance na uverejnenie, snažte sa, aby váš text bol pútavý, vtipný a originálny. Píšte tak,

aby to bavilo čítať aj vás. A keďže sa nám do tlačeneho časopisu všetky informácie nezestia, uverejňujeme ich priebežne aj na našej webovej stránke:

www.casopisdobraskola.sk

264 Slová obsahujúce aa, bb, cc, dd, ee...

Tu sú slová, ktoré sa nám podarilo nájsť. Nie vždy sú dokonalé. Občas ide o cudzie slová, raz dokonca o vlastné meno, v niekoľkých prípadoch sme si pomohli mäčkami či dĺžňom. Ak nájdete lepšie (rýdzo slovenské) slová, napíšte nám!

aa – naaranžovať, zaaretovať, bb – hobby, lobby, cc – viaccestný (katalyzátor, ventil, kohútik), dd – poddajný, ee – reedukačné (zariadenie), ff – play-off, charge d'affaires, ex offo, gg – Maggi, hh – bohovie, ii – políci, situácii, jj – najjednoduchší, kk – mäkký, ll – polliter, bulletin, mm – sedemmiestny (automobil), nn – vinný, činný, plynný, oo – zoológia, samoorганizácia, pp – happy end, rr – štvorýchlostný, ss – vyšší, tt – štvrťtón, uu – spoluúčasť, zz – rozzúrený, pizza.

265 Nezmysly z učebnice prírodovedy

Svetlo sa šíri rýchlosťou približne 299 792 458 metrov za sekundu. Zvuk sa vo vzduchu šíri rýchlosťou približne 340 metrov za sekundu. Vydelením týchto dvoch čísel dostávame, že svetlo sa šíri asi 881742-krát rýchlejšie ako zvuk! Chyba v učebnici prírodovedy je teda obrovská. Asi taká obrovská, ako keby sme o niekom, kto je vysoký 1 meter povedali, že je vysoký 881 kilometrov.

Pozrime sa teraz na uvádzaný postup výpočtu vzdialenosti búrky.

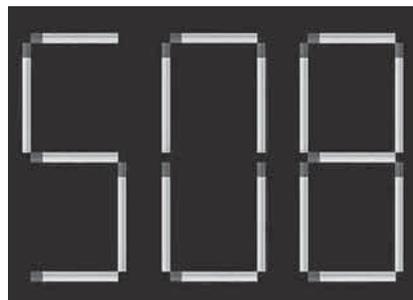
Keďže svetlo sa šíri veľmi rýchlo, okamih záblesku môžeme považovať za skutočný čas, kedy blesk udrel (chyba bude zanedbateľná). Ak počujeme hrmenie o 6 sekúnd neskôr, znamená to, že blesk udrel vo vzdialenosti, ktorej prekonanie trvalo zvuku 6 sekúnd. Aká je to vzdialenosť? Vyššie sme uviedli, že zvuk prejde 340 m (t. j. 0,34 km) za sekundu. Za t sekúnd teda prejde $t \times 0,34$ km. Vzdialenosť búrky (v kilometroch) by sme teda mali počítat takto: počet sekúnd, ktoré uplynú medzi bleskom a hromom by sme mali vynásobiť číslom 0,34. V učebnici prírodovedy sa však píše, že počet sekúnd máme vydeliť tromi. Prečo? Na prvý pohľad to vyzerá čudne, ale tento postup naozaj vedie k približne správne výsledku. Vydeliť číslo tromi je totiž to isté, ako vynásobiť ho číslom 0,333333... a teda výsledok bude blízky výsledku, ktorý by sme dostali pri vynásobení číslom 0,34. Postup z učebnice prírodovedy tak dáva približne správny výsledok, a pritom je jednoduchší: pri počítaní spamäti je o čosi jednoduchšie deliť číslo tromi ako ho násobiť číslom 0,34.

266 Kto tu klame? (Minidetektívka)

Sluha, ktorý vypovedal ako posledný, nemohol hovoriť pravdu, pretože v nedeľu sa pošta nedoručuje. Nie je to síce dôkaz, že práve on je vrahom, ale ak inšpektorovi klamal, musel na to mať nejaký dôvod.

267 Preložte dve zápalky

Takéto úlohy mávajú spravidla viac riešení, podľa toho, ako si vysvetlíme zadanie. Čo presne znamená „preložiť dve zápalky“?

Pokiaľ sme zadanie pochopili tak, že ide o trojčiferný digitálny displej, najväčšie číslo, ktoré vieme dostať, je 999:

► **1. riešenie:** 999 (V prostrednej nule otočíme jednu zápalku o 90 stupňov tak, aby vznikla číslica 9. Z číslice 8 odoberieme jednu zápalku tak, aby vznikla číslica 9 a odobratú zápalku priložíme k prvej číslici 5 tak, aby z nej tiež vznikla číslica 9.)

Ak pripustíme, že číslo môže mať aj viac ako tri číslice, otvoria sa nám možnosti pre ďalšie riešenia:

► **2. riešenie:** 51181 (Z prostrednej nuly odoberieme hornú a dolnú vodorovnú zápalku a vytvoríme z nich jednotku za osmičkou.) Týmto riešením už opúšťame predpoklad, že ide o digitálny ukazovateľ, pretože obe jednotky sú zobrazené na pozícií určenej pre jednu číslicu, nie pre dve.

► **3. riešenie:** 81151 (Z prostrednej nuly odoberieme hornú a dolnú vodorovnú zápalku a vytvoríme z nich jednotku pred päťkou. Potom sa na celé číslo pozrieme z opačnej strany – ako keby sme ho otočili o 180 stupňov. V zadaní predsa nebolo predpísané, odkiaľ sa na číslo máme pozerat'.

Ak pripustíme aj exponenty, dostaneme ešte lepšie riešenia:

► **4. riešenie:** 5118¹¹ (Z prostrednej nuly odoberieme hornú a dolnú vodorovnú zápalku a vytvoríme z nich číslo 11 ako exponent za osmičkou.)

► **5. riešenie:** 11⁸⁰⁵ (Z prostrednej nuly odoberieme hornú a dolnú vodorovnú zápalku a vytvoríme z nich číslo 11 ako exponent za osmičkou. Potom sa na celé číslo pozrieme z opačnej strany – ako keby sme ho otočili o 180 stupňov.) ■

K DOBREJ ŠKOLE sa dá dostať mnohými spôsobmi. Vyberte si!

DOBRÁ ŠKOLA

ČASOPIS O VZDELÁVANÍ V 21. STOROČÍ

Tlačené vydanie

► Predplatné pre školy

Ak ste učiteľom, presvedčte vedenie vašej školy, aby vám DOBRÚ ŠKOLU predplatilo. Školám ponúkame výhodné množstevné zľavy a pri objednávke 10 a viac výtlačkov získa škola zaujímavý bonus: každý učiteľ bude mať DOBRÚ ŠKOLU k dispozícii aj vo formáte PDF.

Ročné predplatné: **od 37,20 €**

► Predplatné pre fyzické osoby

DOBRÚ ŠKOLU si môžete predplatiť aj ako fyzická osoba. Jednotlivé vydania vám bude doručovať pošta na adresu, ktorú uvediete. K tlačenému vydaniu dostanete ako bonus možnosť stiahnuť si každé číslo aj vo formáte PDF.

Ročné predplatné: **24,00 €**

Digitálne vydanie

► DŠ vo formáte PDF

Ak chcete pravidelne čítať DOBRÚ ŠKOLU, ale nechcete zaplatiť 24,00 € za ročné predplatné tlačeného vydania, môžete si nás predplatiť v elektronickej podobe. Jednotlivé čísla si budete môcť stiahnuť vo formáte PDF z našej webstránky.

Ročné predplatné: **10,00 €**

► Kúpите nás aj v stánku (virtuálnom)

Ak máte iPhone alebo iPad, nájdete nás aj v jeho AppStore. Stačí do vyhľadávania zadať „dobra skola“ a nainštalovať si našu (bezplatnú) aplikáciu. V rámci nej si potom môžete kupovať jednotlivé čísla časopisu (za 0,99 €), alebo, čo je oveľa pohodlnejšie, si rovno predplatiť ročné predplatné za 9,90 €.

Ročné predplatné: **9,90 €**

Ročník VIII, číslo 07 marec 2017

Vychádza raz mesačne, 10 x ročne (okrem júla a augusta)

Zadané do tlače 22. februára 2017
Náklad tohto čísla: 3 200 ks

Cena vo voľnom predaji: 1,50 € (s DPH)
Evidenčné číslo MK SR: 3814/09
ISSN 1338-0338 (tlačené vydanie)
ISSN 1338-8444 (online)

Šéfredaktor

RNDr. Vladimír Burjan
Burjan@casopisdobraskola.sk

Redakcia

Mgr. Martina Sondej Hostovecká
Sondej@casopisdobraskola.sk

Mgr. Barbora Babicová
babicova@casopisdobraskola.sk

Július Lavo (grafik)
lavo@casopisdobraskola.sk

Ďalšie kontakty

redakcia@casopisdobraskola.sk
prispevky@casopisdobraskola.sk
inzercia@casopisdobraskola.sk
predplatne@casopisdobraskola.sk

Web

www.casopisdobraskola.sk

Adresa redakcie

Vranovská 6, Bratislava
Tel.: 02 / 63 81 26 89

Vydavateľ (od februára 2016)

Nezisková organizácia DOBRÁ ŠKOLA
Vranovská 6
851 01 Bratislava 5
IČO: 50 099 051, DIČ: 2120175948

Tlač

www.polygrafcentrum.sk

Distribúcia

Nezisková organizácia DOBRÁ ŠKOLA
Slovenská pošta, a. s.
Apple App Store

Príspevky nemusia nutne vyjadrovať názor redakcie. Za obsah textov a fotografií zodpovedajú autori, za obsah a pravdivosť inzerátov zodpovedajú ich zadávatelia. Vydavateľ si vyhradzuje právo na úpravu príspevkov. Fotografie bez uvedeného zdroja sú z fotobanky www.bigstockphoto.com.

© Nezisková organizácia DOBRÁ ŠKOLA, 2017. Všetky práva vyhradené. Akékoľvek šírenie alebo rozmnožovanie uverejnených textov a fotografií je možné iba s výslovným písomným súhlasom vydavateľa.

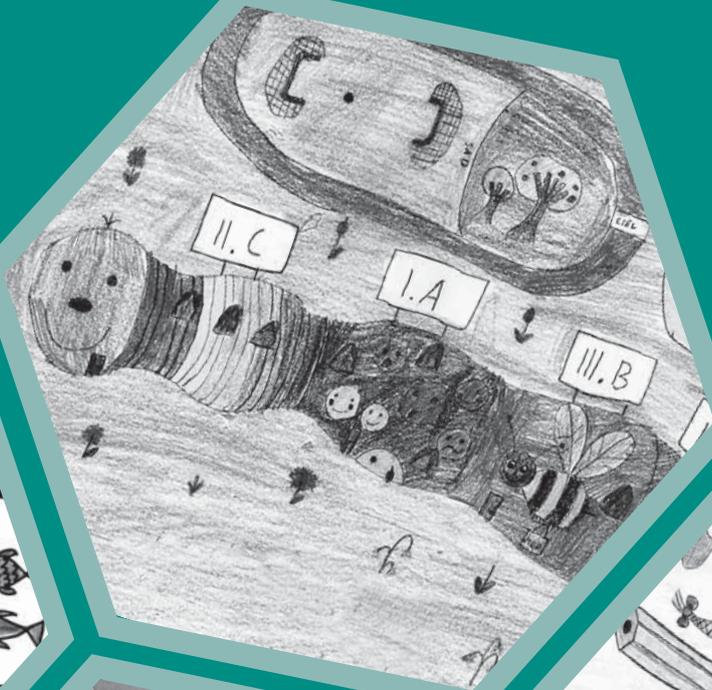
Objednávku vybavíte pár klikmi na
www.casopisdobraskola.sk
Je to jednoduché a nič vám neujde!

Človek s liberálnym vzdelaním poznáva nové myšlienky so zvedavosťou. Človek s neliberálnym vzdelaním ich poznáva so strachom.

James B. Stockdale

Snívate o krásnej škole, plnej moderných pomôcok, do ktorej denne s radosťou prúdia nadšení žiaci, túžiaci po vzdelaní a priateľskí kolegovia? Porovnajzte vaše predstavy s predstavami detí. Na obrázkoch vidíte, ako si ŠKOLU SNOV predstavujú malí Maksáčikovia. Ak sa chcete inšpirovať, viac obrázkov nájdete na www.maksik.sk.